

Harens Old Goud

**Bij de tijd over
Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren**

**Harens
Historische
Vereniging**

Old Go

Harens Historische Vereniging Old Go

Oprichtingsjaar	2010
Doelstelling	Meer bekendheid geven aan de geschiedenis van de voormalige gemeente Haren
Activiteiten	Lezingen, excursies, rubriek in Haren de Krant, uitgave Harens Old Goud, organisatie Open Monumentendag, presentatie en promotie op markten en andere evenementen
Infocentrum, archief en bibliotheek	Oude Brinkweg 12A, Haren Iedere eerste donderdag van de maand geopend van 14.00 uur tot 16.00 uur. In juli en augustus gesloten
Samenwerking	Old Go is lid van de Culturele Raad Haren. Verder werkt de vereniging samen met de Stichting Harener Historische Commissie en de Stichting Bezoekerscentrum Klooster Yesse in het Historisch Platform Haren. De vereniging neemt deel aan Geboekt in Haren en heeft contact met de Stichting Stolpersteine Groningen.
Bestuur	Voorzitter: Eppo van Koldam Secretaris: Hermien Noordhoff Penningmeester: Henk Bazuin Bestuurslid : Henk Abbring Bestuurslid: Fenneke van der Es-Ezinga
Postadres	Meerweg 86 9752 JK Haren
Email	info@oldgo.nl
Website	www.oldgo.nl webredactie: Hermien Noordhoff Eppo van Koldam webmaster:
Lidmaatschap	Opgave lidmaatschap via www.oldgo.nl Individueel lidmaatschap: € 17,50 per jaar Gezinslidmaatschap: € 27,50 per jaar. Het lidmaatschap kan op elk moment ingaan en is geldig voor het lopende jaar. Opzeggingen moeten voor 1 december worden gemeld.
Bankrekening	NL 86 RABO 0157 0712 86 t.n.v. Harens Historische Kring Old Go
ANBI	De vereniging heeft de ANBI status

Colofon Harens Old Goud

Harens Old Goud is een uitgave van de Harens Historische Vereniging Old Go en verschijnt 2x per jaar in juni en december.

Redactie: Annemiek Bos, Trijnie Brunt, Eppo van Koldam en Roelof van Wijk
Email: redactie@oldgo.nl

Druk: Drukkerij G. van Ark, Haren

Losse nummers, zolang de voorraad strekt, € 5,- per stuk.

Copyright ©Harens Historische Vereniging Old Go
ISSN: 2405-5948

Overname van (gedeelten) van artikelen en/of afbeeldingen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie.

Inhoudsopgave

Van de voorzitter en de redactie	3
De laatste bewoners van De Overvaart	4
Jonge geschiedenis 1978	7
Het leven van Grietje Brink-Brookman (1893-1987)	10
De geschiedenis van het 'Witte Huis'	12
De Bescherming Bevolking 1952 – 1986	15
Hoe is de Mellenssteeg aan zijn naam gekomen?	18
Boottocht Paterswoldsemeer 13 mei 2023	21
Publicaties over Haren	22
Nogmaals Jan Popkes van der Zee	24
Snelweg en randwegen	29
Advertenties uit het Harener Weekblad	31

En verder: Verhaal bij een foto, Old Go en Geboekt in Haren, Logo en vereniging, Stickers in Haren en aankondiging Open Monumenten Dag 2023

Van de voorzitter

“Zeg, die foto van jou bij het voorwoord, is die niet wat gedateerd? Je hebt tegenwoordig een baard en bovendien ben je ook al weer behoorlijk wat ouder geworden”. Dat kreeg ik nu en dan te horen over de foto die ik tot dit nummer bij mijn voorwoord plaatste. Inderdaad wat geflatteerd voor wat betreft mijn

leeftijd en zonder de baard die ik me tijdens corona heb laten geworden. Dus maar een andere foto. Maar waarom in hemelsnaam met een koksmuts?

Die muts past een beetje bij hoe ik mij voel als ik voor Old Go bezig ben. Een kok probeert er voor te zorgen dat zijn gasten het beste van het beste krijgen. Een gevarieerd menu, dat liefst ook nog een beetje gezond is. Samen met de andere bestuur- en redactieleden en vele vrijwilligers vorm ik de keukenbrigade van Old Go. Ook wij proberen steeds het beste van het beste te bieden en te zorgen voor variatie: lezingen, wandel-, fiets-, bus- en boottochten, fotopresentaties en uiteraard ons blad ‘Harens Old Goud’.

De afgelopen maanden hebben we het in de keuken enorm druk gehad met de voorbereiding van een stickerboek. U leest daar wat meer over op pagina 20 van dit blad. Een aantal maanden zijn we bijna wekelijks bij elkaar geweest om foto's voor dit boek te selecteren en van teksten te voorzien. Het bestuur heeft daarbij ondersteuning gekregen van Ingrid Smit, Karel Gerbers en Hein Bloemink. U zult na de vakantie kunnen zien welke voor-, hoofd- en nagerechten we in de keuken hebben bereid.

Wat ik zelf erg belangrijk vind is, dat we naast een grote inzet ook veel plezier hebben gehad. Want dat is toch de drijfveer van al degenen die actief zijn binnen onze vereniging. Je moet er lol aan hebben.

Intussen is het aan anderen om het stickerboek vorm te geven en van de persen te laten rollen. Wij zijn binnen het bestuur al weer met andere zaken bezig. Onze volgende grote opdracht is de organisatie van de Open Monumentendag. Die ‘dag’ zal dit keer plaats vinden op zaterdag 9 en zondag 10 september. Als locatie hebben we gekozen voor Noordlaren. Op pagina 28 staat een korte impressie van ons programma. We zijn er in geslaagd om ons tijdens deze dag te verzekeren van een bijzondere gast: Harmanus de Groot. Hij was van 1849 tot 1875 veldwachter van de gemeente Haren en was ook regelmatig actief in Noordlaren. Hij stuurde ons de onderstaande foto.

Zelf kan ik wegens andere verplichtingen niet aanwezig zijn in Noordlaren. Dat spijt me enorm, maar ik verwacht dat Harmanus de Groot mijn afwezigheid meer dan goed zal maken. Bovendien zijn er beide dagen nog veel meer leuke activiteiten in Noordlaren. U krijgt nog een Nieuwsbrief, maar ik zeg nu al:

**allemaal naar Noordlaren op
9 en 10 september 2023**

Van de redactie

Iedere redactievergadering is het weer spannend hoe we ons blad zullen vullen. Gelukkig heeft ook Fred Rozema zich naast Henk Bazuin, Roelof van Wijk en Eppo van Koldam ontwikkeld tot een ‘vaste’ auteur. Op die manier blijft binnen het blad de nodige variatie gewaarborgd. Het artikel van Fred over de B.B. bracht binnen de redactie allerlei herinneringen naar boven aan de eigen betrokkenheid bij deze organisatie. Een betrokkenheid, die niet veel voorstelde en zeker niet heeft bijgedragen aan de redzaamheid van de bevolking bij een atoomaanval. Dat is ook de herkenbare teneur in het artikel van Fred.

Oral history is een methode van wetenschappelijk onderzoek naar het verleden op basis van mondelinge overlevering. Vroeger deed ook de redactie van Harens Old

Goud aan deze methode van onderzoek. Misschien niet wetenschappelijk, maar toch. Wij doelen dan op de ‘Werkgroep Oude verhalen’. Er zijn heel wat vraaggesprekken gevoerd met oudere inwoners van Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren. Tot en met 2016 zijn op deze vraaggesprekken gebaseerde artikelen gepubliceerd in Harens Old Goud. Daarna is nu en dan nog wel een verhaal op basis van een vraaggesprek gepubliceerd, maar het vaste ritme was verdwenen. Recent is de redactie eens in het eigen archief gedoken en daarbij bleek tot onze verrassing en ook wel enige schaamte, dat er nog veel aantekeningen van gesprekken zijn die nooit zijn uitgewerkt in een artikel voor publicatie. Dat is natuurlijk erg jammer en we willen als redactie proberen deze gesprekken alsnog te publiceren. Uiteraard zal dat zoveel mogelijk gebeuren in overleg met de betrokkenen of hun nabestaanden.

De laatste bewoners van De Overvaart

In het eerste nummer van Harens Old Goud in 2022 schreef Eppo van Koldam een artikel over de verdwenen woningen aan de Hoornsedijk. Een van die woningen was Hoornsedijk 23-24, genaamd De Overvaart. Voordat De Overvaart eind jaren '60 werd afgebroken vanwege de verbreding van het Noord-Willemskanaal, werd het jarenlang bewoond door Tjesse en Iekje Staal-Blaauwikel, mijn overgrootouders.

Door Maria Staal

De Overvaart

Ik heb zelf ook heel wat stappen liggen op de Hoornsedijk. In 1978 hertrouwde mijn oma Jantje met Gerhard Staal, de broer van haar overleden man Hendrik. Ze ging bij hem wonen in de bijgebouwde woning naast zijn boerderij aan de Hoornsedijk 31. De boerderij werd toen gerund door zijn zoon Jan en elke zaterdag ging ik met mijn vader en broertje op bezoek bij Oma en Opa Gerhard Staal. We speelden dan met Jans dochter Sandra, die van onze leeftijd was. We struinden door de weilanden, sprongen over sloten en speelden verstoppertje in de schuren van de boerderij.

Pas later vertelde mijn vader dat zijn grootouders ook aan de Hoornsedijk hadden gewoond, in een boerderij die dicht bij het kanaal stond. Hij wees mij de plek eens aan, want het pand was gesloopt. Niets restte er meer dan wat boompjes langs een slootrand. Iedere keer als ik langs de Hoornsedijk fietste herinnerde ik me het verhaal van de afgebroken boerderij, maar pas toen ik het artikel van Eppo las, beseftte ik hoe zo'n interessante geschiedenis De Overvaart had.

De Overvaart rond 1936. Iekje Staal-Blaauwikel staat voor het pand met twee kleinkinderen. De boom links van het huis is in de Tweede Wereldoorlog gekapt voor brandhout.

Al voor 1800 kon je je bij De Overvaart met een pontje laten overzetten over het Hoornsediep. In 1841 werd dit het pontje vervangen door een voetbrug. Ook nadat rond 1860 het Hoornsediep ter plaatse werd verbreed tot het Noord-Willemskanaal bleef deze voetbrug bestaan. Rond

1925, toen mijn overgrootouders in De Overvaart kwamen wonen, waren de Meerweg en de (oude) Meerwegbrug aangelegd en was er geen pontje of voetbrug meer te bekennen.

Zowel mijn vader Henk Staal als zijn neef Marten Roorda hebben de herinneringen opgeschreven die zij hadden aan hun grootouders Tjesse en Iekje. Deze verhalen geven een beeld van het leven dat zij en hun gezin hadden als de laatste bewoners van De Overvaart.

Het gezin van Tjesse en Iekje

Tjesse en Iekje trouwden in 1901. Ze waren 27 en 24 jaar oud en kwamen uit de omgeving van Leek en Marum. Na hun huwelijk gingen ze wonen in Peizermade, waar Tjesse veehouder was. Ze woonden er tot 1921 en de meeste van hun zeven kinderen, drie meisjes en vier jongen, zijn daar geboren. Tjesse was van huis uit vrijzinnig hervormd. Iekje kwam uit een echt gereformeerd gezin. Ze was streng in de leer en levenshouding, maar deed toch pas op latere leeftijd belijdenis. Dat is de reden dat de oudste kinderen hervormd gedoopt zijn, want in die kerk kon een kind van een niet-belijdend lid wel worden gedoopt en in de gereformeerde kerk niet.

In 1921 verhuisde de familie naar een grotere boerderij in Leegkerk. Het land was daar erg droog en het gezin kwam in ernstige geldproblemen. Na een jaar sappelen gingen ze naar Haren. Daar woonde het gezin aan de Westerse Drift bij de Harener haven. Tjesse verkocht turf voor Jan van der Veen en ging een keer per jaar met een schip naar Drenthe om turf in te slaan.

Ongeveer drie jaar later, rond 1925, huurde Tjesse de helft van de boerderij De Overvaart. Het gezin woonde eerst in het zuidelijke gedeelte, nr. 24, en is later in het noordelijke gedeelte, nr. 23, gaan wonen. Niet alle kinderen zullen meegegaan zijn naar De Overvaart. De twee oudste dochters, Annie en Froukje, waren toen al begin twintig en in elk geval Annie was inwonend 'in dienst' bij een welgestelde veehouder in Dorkwerd. Froukje zal ook vast als dienstmeisje ergens hebben gewerkt.

Melkloop

In De Overvaart moest het gezin rondkomen van het geld dat Tjesse verdiende met zijn melkloop. Naast dat hij zelf een paar koeien had, haalde Tjesse ook melk op bij andere boeren langs de Hoornsedijk en ventte die uit in het dorp. Wat overbleef ging naar de melkfabrieken van Onnen of Glimmen. Marten Roorda kan zich herinneren dat hij als kleine jongen begin jaren '30 in de vakanties meereed op de melkwagen van zijn opa. Het paardje was de route zo gewend dat het uit zichzelf stopte bij de klanten.

Hendrik Staal tijdens zijn melkloop in het centrum van het dorp Haren, begin jaren '30.

Naast het venten van melk verdiende Tjesse wat geld met het doen van klusjes voor boeren. Al met al zal het geen vetpot zijn geweest. Het duurde dan ook niet lang voordat de zonen van Tjesse en Iekje hun eigen melklopen kregen om het gezin te ondersteunen. Mijn eigen grootvader Hendrik staat afgebeeld op een foto uit de jaren '30, als hij met zijn paard en wagen melk aan het venten is langs de Rijksstraatweg in Haren.

Het is in mijn familie bekend dat Tjesse en Iekje niet echt lief met elkaar omgingen. Volgens de neef van mijn vader Jan hadden ze vaak ruzie, veelal om geloofszaken, maar geldzorgen zullen ook een rol hebben gespeeld. Het stak Iekje nogal dat Tjesse er nog steeds vrijzinnige denkwijzen op na hield. Zelf was ze streng, niet alleen in het geloof,

Het gezin van Tjesse en Iekje Staal rond 1924.
Zittend v.l.n.r. Gré, Iekje, Arnold, Annie, Tjesse, Froukje en Piet
Staand v.l.n.r. Hendrik en Gerhard.

Onderstaande bedrijven en vrienden van Old Go hebben deze uitgave van Harens Old Goud mede mogelijk gemaakt.

Bedrijven

- Dunning Makelaardij, Rijksstraatweg 207, tel. 5346699. Uw betrouwbare partner voor wonen
- Coöperatie Boomker+, Raadhuisplein 7, tel. 5344013. Ook voor al uw historische boeken
- Dierenspeciaalzaak De Molen, tel. 5350215. Bij Discus Ekkelkamp vindt u alles voor uw huisdier
- Wijnhuis Enotria, Rijksstraatweg 222-1, tel. 5350974, info@wijnhuisenotria.nl. Voor Europese kwaliteitswijnen
- Astoria catering-partyservice, tel. 5345200, info@astoria.nl. Intermezzo, Sassenhein, als u iets te vieren heeft
- TIB totaal installateurs: al jaren een begrip in Haren, tel. 5349902. Vandaag gebeld? Vandaag hersteld!
- TOTAL Tankstation P. Winterwerp, Rijksstraatweg 227-A, tel. 5340757. Tanken, wassen en shop

Vrienden:

Fam. Brunt Haren

maar ook in de opvoeding van de kinderen. Ondanks de ruzies tussen de echtgenoten zijn zowel mijn vader als Marten het erover eens dat Tjesse een hele lieve vader en opa was. Hij vertelde graag verhaaltjes en zong met de kinderen en kleinkinderen liedjes van zijn eigen schooltijd.

Nadat de kinderen allemaal het huis uit waren bleven Tjesse en Iekje wonen in het noordelijke gedeelte van De Overvaart.

Tjesse en Iekje eind jaren '30.

De laatste jaren van De Overvaart

Mijn vader en zijn zus Joke fietsten begin jaren '50 elke donderdag in de schoolpauze naar de Hoornsedijk. Daar aten ze dan samen met hun grootouders een broodje en gingen vervolgens weer terug naar school. Mijn vader schreef hierover in zijn memoires: *"Veel tijd was er niet en opoe had de rare gewoonte om heel lang uit de bijbel te lezen. Vaak gebeurde het dat opa bromde, 'hòl nouw moar op, kinder mot'n weer noar schoul. Bij het afscheid moesten we opoe altijd een kus geven van mijn moeder. Geen pretje. Ze had een snor en een baard, dus dat ging dubbelop. Opa zat dan alweer in de tuin op zijn bankje onder de vlierstruik op ons te wachten. We kregen meestal een stuiver van hem, die we dan bij 'Zuurtje Prins' in de Kerkstraat besteedden aan wat lekkers. Opa was een hele lieve goedaardige man"*.

Tjesse overleed in 1959 op zeventachtigjarige leeftijd. Ook Iekje bleef tot haar dood in 1965 in De Overvaart wonen. Ze werd negenentachtig. Het gezin heeft zo'n 40 jaar aan de Hoornsedijk gewoond. Tegen de tijd dat Iekje overleed was de aanbouw van de snelweg A28 al in volle gang. Ik vond daarover een interessant kantenartikel uit 1965 op Delpher.nl, met een prachtige luchtfoto van de aanleg. Linksonder is nog net De Overvaart te zien.

Naast de nieuwe snelweg was er ook het plan om het Noord-Willemskanaal te verbreden. Helaas moesten daarvoor drie boerderijen aan de Hoornsedijk worden afgebroken, zoals beschreven in het artikel van Eppo van Koldam. Toevallig heb ik een oude luchtfoto van Haren uit 1969 in mijn bezit. Daarop is te zien dat de snelweg klaar is, maar dat men nog niet lijkt te zijn begonnen met de

De A28 wordt aangelegd. Foto behorend bij een artikel uit het Nieuwsblad van het Noorden 24-02-1965. Linksonder is nog net De Overvaart te zien.

verbreding van het kanaal. Wel zijn twee van de drie boerderijen, waaronder De Overvaart, al gesloopt.

Ik kan het alleen maar eens zijn met Eppo's conclusie over De Overvaart. Het is inderdaad jammer dat het pand zomaar verdwenen is. Ik pleit ervoor om een bord te krijgen op de plek van de oude boerderij. Hierop kan dan een uitleg komen over hoe de Hoornsedijk er in de 19e en begin 20e eeuw uitzag met iets over de bebouwing, de bruggen en de bewoners. Op die manier herinnert er tenminste nog iets aan de cultuurhistorische waarden van dit mooie en bijzondere gebied.

Bij deze lantaarnpaal langs de Hoornsedijk stond De Overvaart, midden op wat nu de weg is.

Jonge geschiedenis 1978

In het vorige nummer van Harens Old Goud zijn de gebeurtenissen in Haren in het jaar 1979 uitgelicht. Deze keer duiken we in de geschiedenis van een jaar eerder, namelijk 1978. Om te beginnen een geheugenopfrisser van nieuwsfeiten buiten Haren.

- Drie Molukkers gijzelen 71 personen in het provinciehuis in Assen. De mammoettanker Amoco Cadiz strandt op de kust van Bretagne en veroorzaakt een grote olieramp.
- Het Nederlands voetbalelftal verliest in de WK-finale na verlenging met 3-1 van het gastland Argentinië. Paus Paulus VI overlijdt, hij was paus vanaf 1963. Zijn opvolger overlijdt al na 33 dagen. Ook Golda Meïr (80 jaar) overlijdt, zij was een Israelisch premier.
- Gerrie Kneteman wordt wereldkampioen wielrennen op de weg.

Onderstaand de Harense nieuwsfeiten van dit jaar. Het zal bij menig lezer een "Oh ja, nu herinner ik het me weer" oproepen.

Door Henk Bazuin

Jubilea en kampioenen

In 1978 waren er weer de nodige persoonlijke jubilea en werden kampioenschappen behaald.

- Gezinsverzorgster mevrouw Jantje Sluurman stopt na 30 jaar als gezins- en bejaardenverzorgster. Zij krijgt in april een koninklijke onderscheiding.
- Het garagebedrijf Vanderdong aan de Jachtlaan wordt door Datsun Nederland uitgeroepen tot de beste dealer in 1977 in verband met de uitstekende verkoopresultaten.
- De Chr. muziekvereniging Oranje-Nassau bestaat 50 jaar.
- De Blauwe Ruitertjes krijgen van de gemeente een beker aangeboden vanwege hun behaald nationaal kampioenschap veelzijdigheid vorig jaar november. Deze mijlpaal is tot stand gekomen onder leiding van de heer Hes van der Wal. Helaas wordt de titel dit jaar niet geprolonged.
- De R.K. St. Nicolaasparochie in Haren bestaat 25 jaar.
- Juf Nijborg-Bos van kleuterschool Jody stopt na 31 jaar actief te zijn geweest in het kleuteronderwijs.
- De voetballers van Gorecht II worden kampioen.
- De Pluimvee- en Konijnenfokkersvereniging Haren bestaat 50 jaar hetgeen gevierd wordt met een grote expositie. Deze wordt gehouden in de manege aan de Rummerinkhof waar maar liefst 750 dieren werden tentoongesteld in de categorieën hoenders, konijnen, sierduiven en cavia's.
- Het Noord Nederlands Amateur Toneel uit Haren viert haar 30 jarig bestaan.
- De squashers van TSH worden kampioen van de derde landelijke divisie.

Januari

- Op 1 januari telt de gemeente Haren 19.367 inwoners, een toename van ruim 300 personen ten opzichte van vorig jaar.
- Nieuwe inwoners van Haren (250 personen) worden tijdens twee kennismakingsavonden in het Raadhuis door het gemeentebestuur ontvangen.
- Bij Bertram Mode wordt voor een kwart miljoen gulden aan bont geroofd en bij Juwelier Buikema gaan dieven er met een ton aan juwelen vandoor.
- Uit het voorontwerp-bestemmingsplan Kom Haren, blijkt dat het voormalige gebouw van gemeentewerken kan worden afgebroken.
- Er is van de zijde van bejaarden veel belangstelling voor volksdansen.
- In september kan worden begonnen met de bouw van 125 woningen in het plan Oosterhaar VI, 2e fase (zie ook onder juli).

Februari

- Het hoofdkantoor van de Noordelijke Accountants Unie zal zich in Haren aan het Raadhuisplein gaan vestigen.
- De muziekschool gaat waarschijnlijk verhuizen naar de oude Chr. mavo aan de Kromme Elleboog. Dit zal een dure aangelegenheid worden, de kosten worden geraamd op 1 miljoen gulden.
- Het politiebureau zal met pantserplaten worden beveiligd.
- Op de plaats van de Linnaeusmavo aan de Kerkstraat komen mogelijk nieuwe winkels. Een 13-jarige scholier laat in een ingezonden brief zijn mening horen. Hij is ertegen, er zijn al voldoende winkels en het knusse van Haren gaat daardoor nog meer verdwijnen. Hij eindigt zijn statement met de woorden: "ik zal mijn best doen om de bouw van deze winkels tegen te gaan. Ook al duurt het nog 7 jaren".

Het gebouw van de Linnaeusmavo aan de Kerkstraat.

Maart

- In Onnen worden plannen gemaakt voor de viering van het 650-jarig bestaan van het dorp.

- De heer Jan Wakker kondigt aan dat hij gaat stoppen met zijn supermarkt aan de Rijksweg. In het pand zal de tweede Chinees van Haren zich gaan vestigen.

Beeld van de Rijksweg aan de zuidzijde van de dorpskom met rechts het pand van de fa. Wakker.

- De gereformeerde kerk aan de Kerkstraat krijgt een nieuw orgel. Een commissie zorgde er voor dat het benodigde kwart miljoen gulden er is gekomen.
- Veertig leden van de gymnastiekvereniging Voorwaarts gaan in het kader van een uitwisseling op bezoek in Zweden.
- Door sociale woningbouw in Oosterhaar VI, 2e fase, wil de gemeente Haren pogen de achterstand in die sector wat weg te werken.

April

- De bevolking van Onnen wil in grote meerderheid dat er gebouwd gaat worden aan de westkant van het dorp in de Westervelden. Dit is ten westen van de Mottenbrink.

Actie in Onnen voor de bouw op de Westervelden.

- Een melkboer uit Haren raakt zijn portefeuille met fl. 1.750,- kwijt. Er kwam een spontane actie op gang onder zijn klanten. Het verdwenen bedrag werd ruimschoots opgehaald.
- De raad stelt voorwaarden vast voor het wonen in Oosterhaar VI, 2e fase. Door genoemde voorwaarden

wil de gemeente enerzijds zorgen dat alleen mensen die een binding hebben met Haren in deze wijk een woning kunnen krijgen, anderzijds hoopt men op een maximaal doorstromingseffect in de bestaande voorraad huurwoningen.

- Gronduitgifte zal in de toekomst alleen nog plaats vinden aan personen met een dorpsbinding. Het is verboden om het bouwterrein waarop de woning is gesticht binnen vijf jaar weer te verkopen.
- Een tandarts wil zich vestigen in Onnen. Hij heeft de medewerking van het gemeentebestuur gevraagd voor het stichten van een praktijkruimte bij de woning Dorpsweg 53. Bijgebouwen mogen in Onnen niet groter zijn dan 40 m². B&W stellen de raad voor om een oppervlakte toe te staan van 100 m² ten behoeve van de praktijkruimte.

Mei

- De voetbalvereniging Haren gaat de mogelijkheid voor zaterdagvoetbal onderzoeken.
- De Alekamp in Onnen is officieel geopend.
- Het gemeentebestuur wijst een aanvraag voor een woonwagencentrum af. In Groningen is immers al een dergelijke voorziening en bovendien er is geen grond beschikbaar.
- Gedeputeerde Staten wijzen een rondweg bij Haren af.
- De wijkvereniging 'Wijkraad Oosterhaar III' streeft naar een intensievere samenwerking met de wijkraad Oosterhaar I, II en VI. De frequentie van de uitgave van de wijkkrant wordt verhoogd naar tien keer per jaar. Een in het leven te roepen commissie zal zich gaan richten op culturele activiteiten.

Juni

- Alle winkels in winkelcentrum De Brinken zijn nu bezet.
- Ouders van leerlingen van de Hervormde School aan de Oude Brinkweg gaan meehelpen om de speelplaats te moderniseren.
- De avondvierdaagse telt dit jaar 1750 deelnemers.

Ouders (en kinderen) van de Brinkschool helpen bij modernisering schoolplein.

- De Raad van State beslist dat de gemeente Haren de bewoners van de bungalows in de Appelbergen niet kan verbieden de bungalows permanent te bewonen.

Bungalows aan de Hoge Hereweg in de Appelbergen.

- Boekhandel Boomker is vergroot en vernieuwd. Het is de zevende verbouwing sinds de vestiging in 1918.

Juli

- Het paviljoen Zandheuvel in de Appelbergen gaat in vlammen op. Het paviljoen dat eigendom van de gemeente is, staat voor in de Appelbergen op de plaats van het voormalig zwembad.
- Nieuwbouw in Oosterhaar VI, 2e fase van het totale plan Oosterhaar VI gaat pas volgend jaar van start naar het zich nu laat aanzien. Het college van Gedeputeerde Staten van Groningen vindt de capaciteit aan de hoge kant. Het betreft de bouw van 129 woningen. Voor de ontsluiting van het gebied zal eerst de weg Cantersveen tussen de Waterhuizerweg en de Dr. Ebelsweg moeten worden aangelegd.

Augustus

- Glimmen krijgt een gymnastieklokaal met nevenruimten in sportpark Groenenberg.
- Een boerenbruiloft vormt de afsluiting van de festiviteiten rond Onnen 650 jaar. Bij deze gelegenheid houdt de heer Roel Siekmans zijn boek over Onnen ten doop.

De boerenbruiloft uit Onnen komt aan op het Raadhuisplein.

- Haren beleeft een wereldrecord. In het zwembad Scharlakenhof hebben 13 mensen in 10 uur lang zich al watertrappend 'staande' gehouden.

September

- De raad van Haren kiest de volgende wethouders mevrouw Groeneveld en de heren Neutel en De Jong.
- De uitbreiding van het Postiljon motel wordt door burgemeester Hofstee Holtrop geopend.
- De gemeente Haren is voornemens het contract met Sportfondsenbaden te verlengen met betrekking tot de exploitatie van het Scharlakenhof.

Oktober

- Begin 1979 wordt de overname van de Rijksweg door de gemeente van het rijk verwacht.
- De ouders van de leerlingen van de Bloemkampschool aan de Mellenssteeg willen maatregelen zodat de kinderen veilig kunnen oversteken.

Overstekende kinderen aan de Mellenssteeg.

- B&W van Haren willen bekijken of er in Oosterhaar meer volkstuinjes kunnen komen.
- Havos moet het pand aan De Schakel verlaten maar er is geen vervangende ruimte voorhanden en krijgt dus nog een half jaar respijt.

November

- De Handelsvereniging Haren wordt omgedoopt in Koopcentrum Haren.
- Het Meerschapp staat woonschepen toe in het Hoornschediep. Het dagelijks bestuur van het Meerschapp besluit ook dat burgemeesters niet meer automatisch zitting nemen in het bestuur.
- De nieuwe Chr. mavo aan de Rummerinkhof krijgt de naam De Schalm.
- De gemeenteraad besluit dat het baarmoederhalsonderzoek niet meer gratis zal zijn.
- Twee medewerkers van het gemeentelijk gasbedrijf raken gewond bij een ontploffing aan de Lutsborgweg.

December

- In het W.A. Scholten-Kinderziekenhuis is het Medisch Kleuterdagverblijf van start gegaan.
- De Harener politie haalt 46 schapen weg uit de Onnerpolder die door de eigenaar schromelijk zijn verwaarloosd.

Het leven van Grietje Brink-Brookman (1893-1987)

De oudste kleindochter van Grietje Brink-Brookman, Greetje Niewold-Brink, haalt herinneringen op over haar bijzondere oma, die aan de Kerklaan in Haren woonde. De vader van Greetje is de oudste zoon (Berend) van Grietje. Grietje Brink-Brookman is 95 jaar geworden en woonde de laatste jaren in het Erasmusheem.

Grietje heeft zelf het begin van haar levensloop op papier gezet.

Opgetekend door Trijnie Brunt

Grietje Brink vertelt

Ik ben in 1893 geboren als oudste van een gezin met vijf jongens en vijf meisjes. Een arbeidersgezin woonachtig in Eelde. Het was zeker geen vetpot, zoals in vele gezinnen in die tijd. Ik zat op school bij meester Scheltens. Hij vond het geweldig om ons veel gedichtjes te leren, zoals: "Ik kan niet, zegt de trage, hij zucht bij elke vrage, wat heeft de bloed verdriet en daarom kan hij niet! Ik kan wel zegt de vlugge, hij deinst voor niets terugge, het werk is hem een spel, en daarom kan hij wel!"

Na het verlaten van de lagere school, ben ik twee jaar thuis gebleven om mee te helpen in het gezin. Daarna werd ik opgenomen in een gezin dat woonde tussen beide bruggen over de A en het Willemskanaal. Vervolgens werd ik dienstbode (meid noemden ze dat toen) bij boer Hemmes aan de Oosterweg in Haren. Ik werkte daar vier jaren. Het was hard werken. Alle voorkomende werkzaamheden op de boerderij van 's morgens 4.00 uur tot 's avonds 22.00 uur. Tussendoor een middagdutje op een rieten matje onder de tafel, samen met de boerin. Ik had een goed leven. De verhouding tussen boerin en meid was hier heel anders dan op het Hogeland. Ik at gewoon mee met de familie aan tafel. Een keer per week had ik een avond vrij, maar wel om 22.00 uur binnen zijn! Eens in de vier weken mocht ik een dagje naar huis in Eelde. Dat ging natuurlijk lopend! Ik had toen nog geen fiets.

De woningen aan de Kerklaan. Het linker huisje is afgebroken. De dubbele woning rechts is blijven staan al was dat eind jaren '70 een dubbeltje op zijn kant.

Toen mijn verloofde een nieuwe fiets kreeg, gingen we samen op een fiets. Dit was echter geen succes. Ik achterop met een been op de 'opstap' en de knie van het ander been op het spatbord! Ze zeggen weleens dat overstekende katten onheil brengen! Nu, dat hebben we geweten! De kat liep voor ons langs en ik vloog met een zwaai in de berm van de weg! Ik heb later zelf leren fietsen op het Stadsweegje.

Grietje Brink-Brookman en Frederik Brink op het bankje voor het huis aan de Kerklaan.

Ik moet ridderlijk erkennen dat ik bang ben voor breed water. Toen de Kunstweg (huidige Meerweg) werd aangelegd, moesten we het Willemskanaal over naar Eelde en gebruik maken van een praam, die met een ketting over werd getrokken. Ik had nog nimmer in zo'n ding gezeten en stond doodsangsten uit.

Ik kreeg kennis aan een jonge man, hij was knecht bij een andere boer daar in de buurt. En u weet wel, van vrijen komt trouwen. In 1913 stapten we in het huwelijksbootje en kregen een woning aan de Kerklaan, hoek Kromme Elleboog. Hier hebben we 66 jaar gewoond en er zijn 9 kinderen geboren. Toen mijn man en ik 50 jaar getrouwd

waren, kregen we bezoek van burgemeester Van Ketwich Verschuur. Muziekvereniging 'Apollo' bracht ons een serenade!

Mijn man Frederik Brink deed eerst 'gewoon' boerenwerk, maar kwam later bij de plantsoendienst van de gemeente Haren. Alle kinderen gingen naar de Hervormde school aan de Brinkweg bij meester Zondag. Wij hadden bij ons huis een lap land van 30 are, waarop wij ons gerief verbouwden, maar we hadden ook nog schapen, geiten en varkens. Ook werkte ik nog bij zeven werkhuizen. Het was werken van de vroege morgen tot de late avond.

Op de hoek van de Kerklaan en de Kromme Elleboog stonden twee blokken huizen, waar drie gezinnen woonden. Het linker huisje werd later afgebroken. De lange gang gaf toegang tot een woongedeelte met twee bedsteden en een keukentje aan de achterkant. Tussen de bedsteden in zat een kast, waar het servies in stond. Op zolder was plaats voor alle kinderen.

Ik 1979 ben ik verhuisd naar Erasmusheem. Een merk-

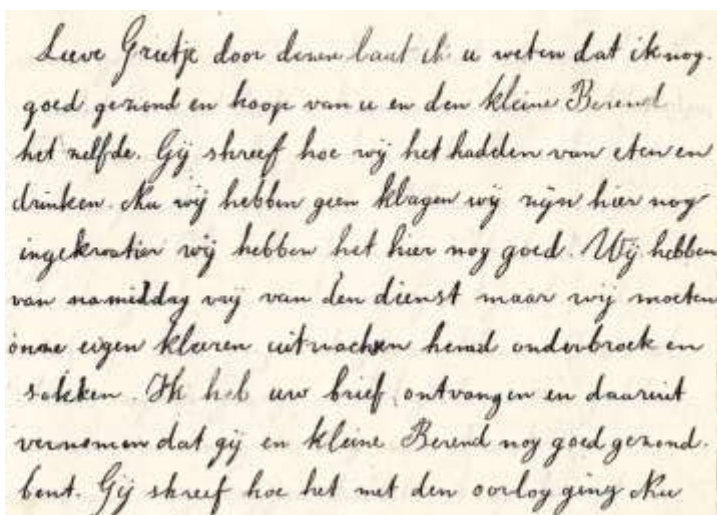
kleine Waalse boon (tuinboon). Samen met mijn buurvrouw hebben we nog heel veel gezocht. Twee dagen later vond mijn buurvrouw de oorbel op het voorplein, hij was helaas enigszins verminkt. Hij zou nog wel gerepareerd kunnen worden, aldus de goudsmid. Het was voor mij een kostbaar bezit. Ik kocht het setje van mijn eerste jaarloon (f.80,00) en het kostte toen f.18,00. Ik zal u niet zeggen wat de reparatie gekost heeft, daar hadden we in 1911 toen heel wat oorbellen van kunnen kopen.

Grietje eindigt haar verhaal met het volgende

Wil ik terug naar die 'gezellige' oude tijd? Nee toch maar liever niet. Al wordt het de jeugd nu wel erg makkelijk gemaakt. Mijn levensmotto is: "De handen weer aan de ploeg, als het moet, dat doet de mensdom goed!"

Brief van Frederik aan zijn liefhebbende vrouw Grietje

Op donderdag 7 augustus 1914 schrijft Frederik vanuit een kazerne in de buurt van Apeldoorn zijn vrouw een brief.

Lieve Grietje door den brief ik u weten dat ik nog goed gezond en hoop van u en den kleine Bernd het zelfde. Gij schreef hoe wij het hadden van eten en drinken. Nu wij hebben geen klagen wij zijn hier nog ingekwartierd wij hebben het hier nog goed. Wij hebben van namiddag vrij van den dienst maar wij moeten onze eigen kleren uitwaschen hemd onderbroek en sokken. Ik heb uw brief ontvangen en daaruit vernemen dat gij en kleine Bernd nog goed gezond bent. Gij schreef hoe het met den oorlog ging nu

En dan vervolgt hij: "Ik laat weten dat het mij goed gaat. Ik heb soms in de middag vrij, maar moet dan wel mijn kleren wassen: hemd, onderbroek en sokken. Er is nog geen gevaar Grietje, maar in België en Duitsland gaat het treurig omweg. Ik denk nog zeker twee maanden weg te zijn, zodra het gevaar geweken is, kom ik terug. Ik zit in den serre en mijn kostbaas brengt een couvert met adres en postzegel erop. Het regent hier veel, Grietje, hoe staat het met de boontjes en snijbonen, je moet maar zoveel inzetten als je kunt hoor. En wordt het eten ook al zo duur? En hoe gaat het met de uitkering van den gemeente? Keren ze al wat uit, ik maak me veel zorgen. Zondag gaan we naar de grooten kerk in Apeldoorn, daar waar de koningin ook heengaat. Dan zijn we vrij van dienst of wachtlopen. De Groningers liggen hier ook allemaal, Oosterveld, Konings en Onnes. We hebben gisteren 1 gulden en vandaag veertig cent gebeurd. In oorlogstoestand krijgen we dubbel uitgekeerd. Als Duitsland maar door België gaat, hebben wij hier geen oorlog en Grietje, de brieven worden niet losgemaakt".

Artikel in de krant over de mogelijke afbraak van de woningen aan de Kerklaan. De familie Brink woonde in het linker huisje. Aan de andere kant woonde glazenwasser Spekman.

waardige gebeurtenis wil ik u niet onthouden: tijdens een wandeling rond het gebouw van Erasmusheem verloor ik een gouden oorbel. Dit merkte ik pas toen ik alweer terug was op mijn kamer. Het kleinood had de grote van een

De geschiedenis van het 'Witte Huis'

Het hoekpand Meerweg 62/Westerse Drift 2, de voormalige woonwinkel van Anna van Schilfgaarde, is indrukwekkend. Een mooi hoog pand met een soort torentje. Recentelijk is het pand verbouwd tot vijf 5 luxe appartementen. Alle aanleiding om de historie van het pand eens na te gaan.

Door Hermien Noordhoff

Inleiding

Hoe zag het pand er uit bij de bouw in 1923? In één van de plakboeken van Geert Bazuin vond ik een krantenknipsel met een foto van het pand toen het net gebouwd was. Er stond geen datum bij, maar de foto moet gemaakt zijn tussen 1923 en 1925. Waarom tussen 1923 en 1925? Omdat het pand al in 1925 verbouwd is door A.J. Feberwee (1896-1977), gerenommeerd architect uit Groningen. Het pand was net twee jaar oud.

Vóór de bouw was het gebied nog kaal. Op afbeelding 1, een foto genomen vanaf de Dorpskerk richting Paterswoldsemeer, is te zien dat aan de Westerse Drift alleen een paar boerderijen stonden, aan het tweede deel van de Meerweg stond nog niets en van de Torenlaan was natuurlijk helemaal nog geen sprake. Linksboven liep het Harener Vaartje met op de achtergrond het Paterswoldsemeer. Daar waar het hoekpand zou komen, schuin tegenover de boerderij rechts, graasden nog koeien.

Afbeelding 1. Luchtfoto genomen vanaf de Dorpskerk richting Paterswoldsemeer.

De bouw in 1923

Op 3 maart 1923 werd door Nicolaas Tillema, timmerman in Harendermolen, een aangifte gedaan bij de gemeente Haren om te mogen bouwen. Hij gaf daarin te kennen dat "hij het voornemen heeft om een dubbele behuizing met winkel voor de heer W. Dijk te Haren te bouwen". Het huis met winkel wordt 96 m² en omvat een winkel, een voorkamer, een woonkamer, een entree, een trap en 2 slaapkamers. De woning zonder winkel heeft een voorkamer, een woonkamer, een entree, een trap en twee slaapkamers en wordt 60 m². Op 19 maart 1923 werd de vergunning verleend. In oktober is de bouw voltooid en is het pand bewoond. Op de afbeeldingen 2 en 3 is te zien hoe het pand er in 1923 uitzag.

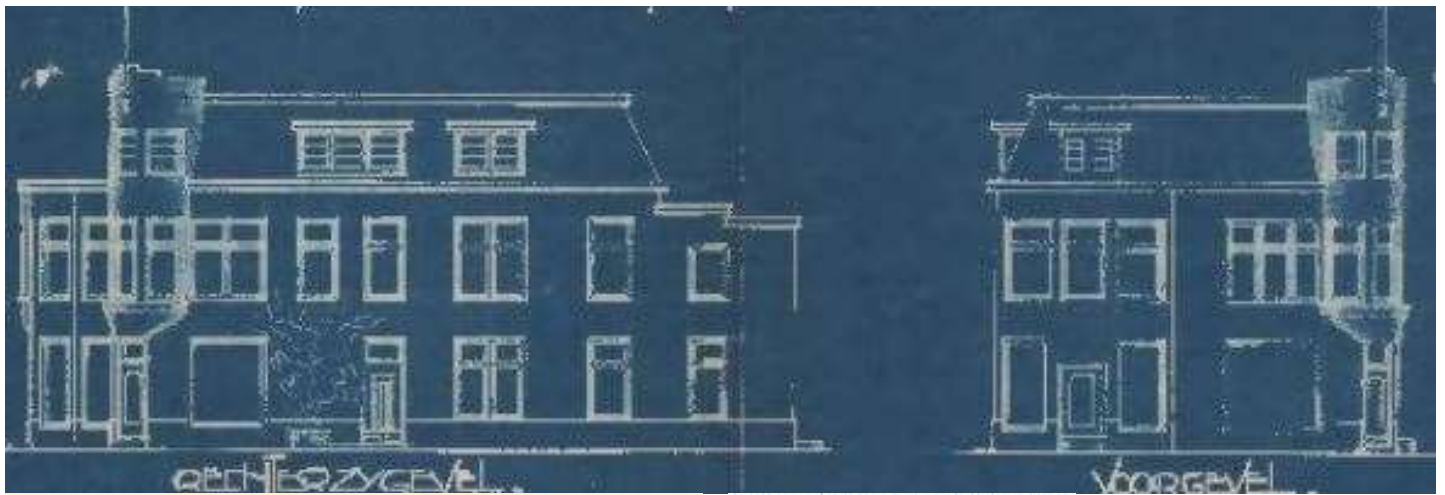
Afbeelding 2. Op deze krantenfoto sigarenhandel W. Dijk. Het echtpaar Wolter en Jantje Dijk en hun zoontje Tamme (1921-2011) staan voor de winkel. De jongen met de fiets (met de achternaam Kuipers) bracht de boodschappen rond, hij was toen 13 jaar, meneer Dijk nam zelf de boodschappen op.

De Verbouwing in 1925

Op 11 maart 1925 vroeg architect Feberwee een vergunning voor de heer W. Dijk aan voor een verbouwing tot twee winkelhuizen en een bovenwoning voor drie gezinnen. Op de bouwtekeningen (afbeelding 4) is te zien dat het pand zou worden opgehoogd. Dat was net als nu heel gebruikelijk in die tijd, ook in Haren. Maar deze verbouwing was wel groots. Van een vrij onopvallend pand naar een beeldbepalend pand. Op 18 maart 1925 werd de ver-

Afbeelding 3. Bouwtekening Meerweg 62/Westerse Drift 2, 1923.

Afbeelding 4. Bouwtekening 1925.

gunning afgegeven. Op de vergunning staat dat “de grond tussen de winkelramen en het trottoir moet worden verhard terwijl dit niet met een hekwerk mag worden afgesloten”.

Afbeelding 5. Op deze afbeelding het pand na de verbouwing in 1925. De muren zijn inmiddels wit gepleisterd. Op de foto staan van links naar rechts mevrouw en meneer Haverdings (waarschijnlijk de burens met een winkel in huishoudelijke artikelen), de kinderen Tamme (Ton) Dijk, J. en G. Haverdings en S. Dijk. In de winkel deur achter glas mevrouw Kwant, de man in het witte jasje is de heer H. Kwant. Aan de zijkant rechts meneer Julsing, de heer en mevrouw Dijk (met baby) en mevrouw Julsing, waarschijnlijk ook burens. De foto zal niet lang na de verbouwing gemaakt zijn. Tamme Dijk is op deze afbeelding niet veel ouder dan op afbeelding 2.

De winkelnering

Wolter Dijk begon na de bouw in 1923 een sigarenmagazijn (waar sigaren, sigaretten, tabak en pijpen werden verkocht) op de hoek Meerweg/Westerse Drift in de rechterhelft van het pand. Er waren in die tijd wel zo'n kleine dertig tabakszaken in Haren, de vraag was blijkbaar groot.

Na de verbouwing in 1925 verhuisde Dijk naar de winkel op Meerweg 62, de linkerhelft van het pand. In 1938 woonde de familie Dijk niet meer in de gemeente Haren. L. Rozema had nu een sigarenmagazijn annex schildersbedrijf op nummer 62. Begin jaren '50 waren er nog twaalf tabakswinkels. Rozema noemde het sigarenmagazijn in

Sigarenmagazijn W. DIJK Meerweg 62. — Grote keuze in SIGAREN — TABAK SIGARETTEN en PIJPEN. Goedkoopste adres in Sigaren per list.	Het adres voor de fijnproever L. ROZEMA SIGARENMAGAZIJN „HET WITTE HUIS” MEERWEG 62 hoek Westerse Drift TELEFOON 44664
--	---

1957 in advertenties 'Het Witte Huis'. In 1957 begon Tilman hier een sigarenwinkel. Na 1960 verkocht hij ook hengels en dierenvoeding, de tabaksverkoop werd afgebouwd. Er waren op dat moment nog drie tabakswinkels. Toen de verfwinkel op de hoek Meerweg/Westerse Drift in 1966 vrij kwam, huurde Tilman ook dat pand en maakte van twee winkels één. In 1976 verhuisde Tilman naar de Brinken.

Het Harener Hengelsporthuis

De enige speciaalaak op het gebied van
visserij-artikelen.

—

M. TILMAN - MEERWEG 62
TELEFOON 44664

Drogisterij - Meerweg hoek Westerschedrift — Telefoon 3496 Verband- en Verplegings-Artikelen. Beleefd aanbevelend, H. KWANT.	WAT SCHELT U? Voor die kwalen een goed middel halen bij Drogisterij „CENTRAAL” J. F. Knooihuizen - Kerkstraat 10 Fotohandel
---	---

Waarvoor verder gezocht ? Het goedkoopst en beste adres voor Koloniale waren, Comestibles en Fijne Vleeschwaren is H. K W A N T Meerweg, Haren. — Telefoon 3496 Beleefd aanbevelend.	 KRUIDENIER N. FROENTJES MEERWEG 64 - TEL. 44037
--	--

Levensmiddelenbedrijf »De Spar«

R. HUIZING

MEERWEG 64 - HAREN (Gr.) - TELEFOON No. 44037

Op de hoek Meerweg/Westerse Drift, in de voormalige winkel van Dijk, begon H. Kwant in 1925 een drogisterij, later verkocht hij ook koloniale waren, comestibles (etenswaar, delicatessen) en fijne vleeswaren. Eind jaren '30 verhuisde Kwant naar Kerkstraat 10 en ging daar verder als drogist. Deze winkel werd later drogist Knooihuizen. De kruidenierszaak hoek Meerweg/Westerse Drift werd Spar met eigenaar Huizing. Eind jaren 40 nam Froentjes de kruidenierszaak over. Froentjes stopte begin jaren '60 en verwinkel VeVe (Verf, Vernis en Oliefabrieken Rotterdam) betrok het pand. In 1968 vertrokken de verhandelaren weer.

Afbeelding 7. Begin jaren '80.

Toen Tilman vertrok nam Piet Zuur de winkel over. Hij verkocht van alles: grasmaaimachines, radio's, televisies, in december vuurwerk en verder van alles waar hij handel in zag. Hij verhuurde de bovenste verdiepingen aan kamerbewoners. Begin jaren '90 verhuisde hij zijn bedrijf naar Glimmen. De winkel aan de Westerse Drift verhuurde Zuur aanvankelijk aan Anna van Schilfgaarde die er een kleine woonwinkel begon. Later heeft zij het pand gekocht en de winkel intern verbouwd.

Opnieuw een ingrijpende verbouwing

In 1991 werd het pand ingrijpend verbouwd, met name aan de binnenkant. Tussenmuren werden weggebroken, de bovenverdieping werd bij de winkel getrokken en 'Het Witte Huis' werd zwart geschilderd en werd zo 'Het Zwarte Huis'. In 2020 verhuisde 'Van Schilfgaarde Interieur' naar de Kerkstraat 13.

Het pand werd van 2020 tot 2023 gerenoveerd door Len-naert Architectuur en het kreeg een woonfunctie. Er werden vijf luxe appartementen gerealiseerd die begin 2023 betrokken werden. En de buitenkant? Die werd weer wit: 'Het Witte Huis' is weer terug.

Afbeelding 8. Rond 1995.

Afbeelding 9. Van 2000 tot 2020.

Afbeelding 10. Woonfunctie, 5 luxe appartementen, 2023.

Bronnen

Adresboeken van Haren
Diverse websites

9 en 10 september a.s.
Open Monumentendag in Noordlaren

De Bescherming Bevolking 1952 – 1986

Veel oudere Harenaren zullen zich de civiele beschermingsorganisatie (B.B.) nog herinneren. De Bescherming Bevolking werd in 1952 opgericht om de Nederlandse bevolking bij te staan in oorlogssituaties of bij grote rampen. Na de Tweede Wereldoorlog was de dreiging met kernwapens in een nieuwe oorlog niet ondenkbaar. Oost en West stonden tegen over elkaar en ontstond de Koude Oorlog. Moskou sprak dreigende taal en dat resulteerde in vijandigheden tegen vrijheid en democratie: de Blokkade van Berlijn (1948), de Hongaarse Opstand (1956), de bouw van de Berlijnse Muur (1961), het Cuba-incident (1962), de annexatie van De Krim (2014) en recent de Russische 'speciale militaire operatie' in Oekraïne (2022). Het getuigd al decennialang niet van vredelievendheid van het Kremlin.

Door Fred Rozema

Van Luchtbescherming naar Bescherming Bevolking

De Duitse luchtaanvallen op Britse steden in de Tweede Wereldoorlog en de geallieerde luchtoorlog tegen Duitsland hadden bewezen dat het moreel van de burgerbevolking in grootschalige conflicten niet per definitie hoeft te breken onder luchtbombardementen, mits de bevolking kon rekenen op hulp en bescherming. In Nederland kwam het Departement van Binnenlandse Zaken in juli 1949 met een leidraad voor de 'Opbouw van een Burgerlijke Organisatie tot Bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen'. Die moest anders worden georganiseerd dan voor en tijdens WO-II. Een nieuw gewapend conflict zou er compleet anders uit gaan zien. Naar Engels voorbeeld ging de overheid aan de slag met de Civiele Verdedigingsorganisatie en op 10 juli 1952 resulteerde dat in de 'Wet Bescherming Bevolking', kortweg B.B.

De organisatie

De B.B. moest steun en voorlichting geven aan de bevolking ten tijde van de Koude Oorlog en beschikken over brandweer-, eerste hulp- en reddingsdiensten. Er kwamen intensieve wervingscampagnes. Men moest zich voorbereiden op de mogelijkheid van een atoomoorlog

die nucleaire neerslag (fall-out) tot gevolg had. De A.B.C. dienst (Atomair, Bacteriologisch en Chemisch) werd opgericht met 40.000 getrainde overheidsfunctionarissen en grote aantallen noodwachten. In 1958 voerde de overheid de 'Noodwachtplicht' in. Binnenlandse Zaken had bevestigd dat 200.000 manlijke en vrouwelijke noodwach-

ten nodig waren maar het werden zo'n 160.000 in 1956. De overheid organiseerde de B.B. in twee categorieën, 33 provinciale A-Kringen (de meest gevaartrekkende gebieden, zoals steden, vliegvelden, havens, fabrieken, militaire objecten etc.) en 17 provinciale B-Kringen (de minst gevaartrekkende gebieden). De provinciale kringen werden opgedeeld in wijken en blokken waar in ploegverband noodwachters werden getraind om bij oorlogsgeweld of een grootschalige ramp in actie te komen. Ook kende de B.B. opruim- en gravendiensten en sociale verzorgings-, herstel- en verbindingsdiensten. Per provinciale kring werden commandobunkers gebouwd voor het functioneren van provinciale en gemeentelijke bestuurders, politie en brandweer. Ook werd per kring werd kleding, hulpgoederen, materiaal en materieel uitgereikt aan de B.B. ploegen. Landelijk werden grote hoeveelheden lang houdbare levensmiddelen in blik en apparatuur in depots opgeslagen. In 1956 werd ook het Korps Mobiele Colonnies (KMC) opgericht dat tot doel had de B.B. bij te staan bij calamiteiten met mankracht en materieel. Voor bedrijven en instellingen kwamen er richtlijnen voor zelfbescherming die op 21 maart 1958 resulteerden in het Besluit Bedrijfszelfbescherming. De B.B. was geen militaire organisatie.

Voorlichtingscampagne

In het najaar van 1961 kwam de toenmalige regering De Quay in de voorlichtingsbrochure "Wenken voor de be-

scherming van Uw gezin en Uzelf” met adviezen hoe burgers zichzelf en hun naasten zo goed mogelijk konden beschermen bij bombardementen en een aanval met nucleaire wapens. De regering meende dat met het treffen van de juiste maatregelen thuis het effect van een atoomaanval wel mee zou meevallen. De burgerij had echter grote twijfels vanwege de verwoestende uitwerking van atoombommen zoals in 1945 op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki waarbij honderdduizenden slacht-

De tamelijk primitieve wijze van oefenen van de B.B. droeg niet bij aan het vertrouwen van de bevolking in deze organisatie. De bovenstaande prent is ook een illustratie van het beeld van de B.B. naar buiten toe.

offers vielen en deze steden compleet werden weggevaagd. De burgerij had ernstige bedenkingen over de effectiviteit en efficiëntie van de B.B. De algemene teneur was dat het allemaal niet zo zou helpen.

De Bescherming Bevolking in Haren

Ook in onze gemeente werd de B.B. actief. De stad Groningen was een A-Kring en daarin zag het Harener gemeentebestuur een groot gevaar bij een bombardement op de stad. Aansluiting bij een B-Kring zou veiliger zijn vanwege de minder gevaartrekkende objecten. De toenmalige loco-burgemeester mevrouw K. Gaaikema-Schuiringa zond op 29 september 1949 een brief aan de burgemeester van Assen met het verzoek om opname in de Kring Noord Drenthe vanwege de gemeenschappelijke belangen in het landelijk gebied. Naast Assen waren bij deze kring Smilde, Norg, Roden, Peize, Vries Zuidlaren, Anloo, Gieten, Gasselte en Rolde ingedeeld. Het Ministerie keurde het voorstel goed onder voorbehoud dat de aangesloten gemeenten in de B-Kring Assen geen bezwaar hadden. Haren werd alvast het Asser beschermingsplan toegezonden waarna op 1 oktober 1953 de verklaring van geen bezwaar van de Provincie Groningen aan Haren werd toegezonden. In het landelijke B.B. orgaan De Paladijn verscheen in februari 1954 een artikel met als kop “Haren, Vreemde eend in de bijt”. Een verwijzing naar de aansluiting van de Groningse gemeente bij de Drentse B.B. Burgemeester Mr. F.W. van Ketwich Verschuur van Haren werd in dit artikel geprezen als een enthousiaste B.B.-er maar ook een man met een vooruitziende blik.

Beleid en coördinatie

In het beschermingsplan van de Asser B.B. kring stond te lezen dat “Bij de beoordeling op welke wijze een snelle en doelmatige hulp kan worden geboden moet rekening worden gehouden met de bevolkingsdichtheid binnen de Kring en het beschikbare personeel en materiaal. Naast de gevaren uit de lucht, zal ook met sabotage rekening moeten worden gehouden. Het plattelandskarakter van de Kring met bebouwing in buurtschappen zal grote eisen stellen aan de zelfbescherming en deze zal hoe vooruitreffelijk ook geregeld en werkend, niet kunnen voorkomen, dat bijstand door andere hulpverleningsorganen moeten worden verleend”. Voor een vlot verloop van de hulpverlening, zo staat vermeld, is een coördinator onmisbaar en vanzelfsprekend is dat de burgemeester, als voorzitter Kringraad, vanwege zijn gezag, personeels-, oefen- en financiële beleid. Voor de uitvoerende taken wordt hij in zijn gemeente bijgestaan door een Hoofd Bescherming Bevolking. Er kwam een vergoedingsregeling voor de B.B.-medewerkers die varieerde van f.25,- tot f.250,- per jaar, afhankelijk van de functie. Aan het Hoofd Zelfbescherming in Haren, tevens inspecteur politie, werd een vergoeding van f.1.200,- op jaarbasis verstrekt. Soms werd aan B.B.-ers een gratificatie uitbetaald vanwege bewezen diensten.

HAREN Opening BB-gebouw

Het voormalig Groene Kruisgebouw aan de Meerweg te Haren is thans ingericht voor het houden van oefeningen en de opslag van materieel der Bescherming Bevolking.

Het vroegere magazijn is op praktische wijze ingericht tot instructiezaal. Het gebouw zal op 21 september officieel in gebruik worden genomen, waarbij de burgemeester van Haren, mr. F. W. van Ketwich Verschuur, in tegenwoordigheid van de leiding van de Kring Drenthe I, de openingsplechtigheid zal verrichten.

Op de foto zittend burgemeester F.W. Verschuur van Haren en staand burgemeester J. Tuin van Groningen.

Samenvoeging B.B. Haren en Groningen

In het kader van de landelijke reorganisatie van de Bescherming Bevolking, die de centralisatie van de BB-gebieden tot doel heeft, is binnenkort de samenvoeging te verwachten van de Bescherming Bevolking Haren en Groningen. Haren, dat als A-gemeente („Tweede Gevarenzone”) in de BB-organisatie is opgenomen, zal als de samenvoeging een feit is geworden, tot een A-kring („Eerste Gevarenzone”) van de Bescherming Bevolking behoren.

De opleidings- en oefenlocaties in Haren

De inspecteur van politie in Haren, de heer K. van Wijnen, was vanaf 1 september 1956 Hoofd Zelfbescherming. Hij meldde op 6 mei 1958 aan het gemeentebestuur dat “in Haren elf blokploegen met 200 vrijwilligers actief zijn”. De OBS Kerkstraat werd voorlopig gebruikt voor opslag van B.B. materiaal en voor instructie van de Harener blokhoofden werd gebruik gemaakt van de kleuterschool Eibernest aan de Hortuslaan. In 1957 werd voor praktische oefeningen gebruik gemaakt van het loodsje achter het politiebureau, de Tuindorpschool, en ruimten van de blokhoofden in Glimmen en Noordlaren. Van Wijnen merkte op dat “niet in gebruik zijnde kleding en uitrustingsstukken worden opgeborgen op de zolder van het politiebureau wat de uitreiking aan nieuwe blokploegleden zeer vergemakkelijkt”. Nadien werd het leegstaande Groene Kruisgebouw aan de Meerweg geschikt gemaakt voor de B.B. De kosten van de blokploeg-uitrustingen konden bij de Kring Assen deels in rekening worden gebracht. In augustus 1966 informeert het provinciaal bestuur van Groningen of er een centrum voor civiele verdediging in een beschermd onderkomen (bunker) is. Haren reageert dat het nog niet het geval is maar dat in het ontwerp van een nieuw gemeentehuis in de kelder daarvoor ruimte gereserveerd zal worden, want een bunker onder het bestaande gemeentehuis was onuitvoerbaar. In een bericht van 16 januari 1968 aan de provincie meldt Haren nogmaals dat nog geen centrum beschikbaar is. Het Ministerie van Algemene Zaken herhaalt op 30 december 1969 het verzoek.

Wijziging B.B. gebieden

Op 26 september 1960 kondigt de Commissaris van de Koningin in de provincie Groningen aan dat er een wijziging komt van B.B. gebieden en dat er een einde moet komen aan Harens deelname aan de B.B. Kring Drenthe Noord. Hiertegen maakt burgemeester Van Ketwich Verschuur per brief op 6 oktober 1960 ernstig bezwaar. Bij Koninklijk Besluit van 5 januari 1961 worden de gemeenten Groningen en Haren echter alsnog geroepen tot sa-

menwerking in de A- Kring Groningen. In een intern schrijven van 19 april 1962 aan het college van B & W van Haren maakt burgemeester Van Ketwich Verschuur bekend dat de B.B. van Groningen en Haren zijn overeengekomen te worden samengevoegd tot de A-Kring Groningen en dat de samenwerking met de Kring Assen direct wordt beëindigd. In de vergadering van de gezamenlijke burgemeesters in 1965 van de 16 Groningse gemeenten wordt burgemeester J.J.A. Berger van Groningen benoemd als voorzitter van de Kringraad en Mr. Van Ketwich Verschuur als secretaris – penningmeester.

Op 24 november 1965 bericht het commando, dat de oorspronkelijk geplande wijkpost in het Gorechthuis aan de Hortuslaan vanwege technische moeilijkheden wordt gewijzigd in de OBS aan de Kerkstraat. Later verhuist de wijkpost naar de Kroonkampschool. In november 1984 wordt burgemeester van Haren, de heer K. Weide, tot lid van het dagelijks bestuur van de A- Kring Groningen.

De opheffing

In 1984 zijn er plannen tot reorganisatie van de rampenbestrijding. De ministerraad stuurt op 20 december 1984 een circulaire over de opheffing van de Bescherming Bevolkingsorganisatie aan alle gemeenten. Naast de brandweer, ambulancediensten en de politie kan voortaan bij rampen een beroep worden gedaan op het Korps Mobiele Colonnies, het Nederlandse Rode Kruis en de basisgezondheidsdiensten. Op grond van een sociaal plan volgt nog een verhitte overlegperiode over de herplaatsing en positie van noodwachtambtenaren. Ook de Vereniging van Nederlandse Gemeenten roert zich in de discussie, maar staatssecretaris Van Amelsvoort ziet weinig mogelijkheden voor tegemoetkomingen omdat hij de “bezuiniging op de B.B. moet realiseren”. De Kringvoorzitter B.B. Groningen verzoekt de provincie en de gemeenten te bemiddelen om de noodwachtambtenaren te herplaatsen. In 1985 wordt de Brandweer- en Rampenwet van kracht en op 11 juni 1986 wordt de Bescherming Bevolking formeel opgeheven.

De voormalige commandoposten in Grouw en Rijswijk zijn als museum ingericht en zeker een bezoek waard.

Hoe is de Mellenssteeg aan zijn naam gekomen?

Een gedachtenspinsel van Henk Bazuin, geboren in de boerderij Mellenssteeg 21.

De vraag waarom de Mellenssteeg die naam draagt, houdt mij al heel lang bezig. Nu, na ruim 50 jaar, denk ik dat de vraag beantwoord kan worden. Het boekje van Dr. Ketelaar over Driften, Stegen en Lanen (straatnamen in Haren) geeft helaas geen duidelijk antwoord, maar bladerend door dit boekje, lees ik bij verschillende straatnamen met name in Onnen dat de herkomst gevonden kan worden in de namen van families die landerijen hadden aan zo'n weg.

Voor de Mellenssteeg kom ik niet verder dan de familienamen Horst, Sjobbema en Bazuin als bewoners van de Middelhorst, families die de drie boerderijen op de kruising Mellenssteeg en Oude Middelhorst in eigendom hadden en ook bewoonden. Tot 1818 huurden zij de boerderijen van de familie Nobel. Deze familie was eigenaar van het buitenhuis De Mikkelfhorst (zie 3 op de kaart).

Mijn betovergrootvader Jan Harms Bazuin was huurder van de boerderij die recht tegenover de Mellenssteeg heeft gestaan (1 op de kaart). Na het overlijden van de weduwe Nobel gingen haar kinderen over tot verkoop van het bezit in Haren. Jan Harms Bazuin kocht toen de boerderij die langs de Oude Middelhorst heeft gestaan en waarvan de achtergevel richting Mellenssteeg was gericht (huidig adres Oude Middelhorst 61, 2 op de kaart). Uit een eerder gemaakte genealogie van de familie Bazuin, blijkt dat Jan Harms Bazuin een zoon was van Harm Jans Mellens (1725-1777) en Jantje Arends Bazuin, afkomstig uit Yde. Dit echtpaar kreeg zeven kinderen, waarvan zes later de achternaam Mellens droegen. Jan Harmszoon, mijn bet-overgrootvader is de enige die in 1811-1812 de naam Bazuin aannam als officiële achter-

naam. Bij zijn doop op 7 december 1755 te Yde werd hij Jan Bezui genoemd. Mogelijk een volledige vernoeming (met voor- en achternaam) naar zijn overgrootvader. Zo'n vernoeming kwam vroeger wel vaker voor en zeker bij een veel voorkomende naam als Jan was het gewenst wel duidelijk te maken welke Jan vernoemd werd.

De Mellenssteeg is tot 1965 een onverharde weg geweest en mijn fantasie zegt nu dat het indertijd een zandweg was van de Boereweg (Oude Middelhorst nu) naar de Haarder Hoofdijk (Waterhuizerweg nu) en in de volksmond de steeg van Mellens werd genoemd. Ketelaar zegt dat de naam Mellenssteeg al voorkomt in de wegenleggers van 1843 en 1854. In 1859 wordt de benaming Mellesteeg genoemd. Maar wie was die Mellens? Ik denk dat het mijn bet-overgrootvader Jan Harms Bazuin was. De naam Melle en de achternamen Melles of Mellens komen tussen 1750 en 1850 in Haren bijna niet voor. De enigen met die naam die via www.allegroningers.nl te vinden zijn, zijn Rindeltje Melles en haar zoon Melle Hindriks de Vries. Die woonden echter aan de Hoornsedijk. Zou Jan Harms Bazuin net als zijn broers en zusters in de wandeling ook aangeduid zijn met het patroniem Mellens? Uit officiële stukken blijkt daar helaas niets van. Integendeel, in alle bronnen komen we Jan Harms alleen tegen met de achternaam Bazuin. Bijvoorbeeld in de boekhouding van de diaconie te Haren: "20 maart 1802, Jan Bazuins vrouw van de Middenhorst begraven: f.5,61". Dit betekent dat de collecte bij de begrafenis van Jan Harms zijn eerste vrouw Wendeltien Loerts f.5,61 heeft opgebracht.

Ik kom dus niet tot een echt bewijs, maar slechts tot een zogenaamd bewijs uit het ongerijmde. Trouwens wel leuk om te veronderstellen dat de straatnaam deze herkomst heeft.

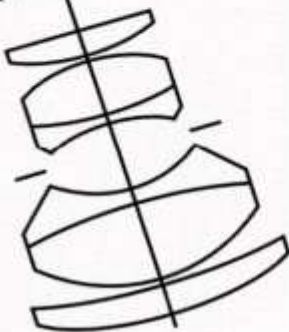

De Mellenssteeg tijdens asfalteringswerkzaamheden in 1965. Links het geboortehuis van Henk Bazuin. Dit is niet de boerderij die Jan Harms Bazuin in 1818 kocht. Deze boerderij stond 'om de hoek' aan de Oude Middelhorst.

luchtfotografie
boven heel Nederland

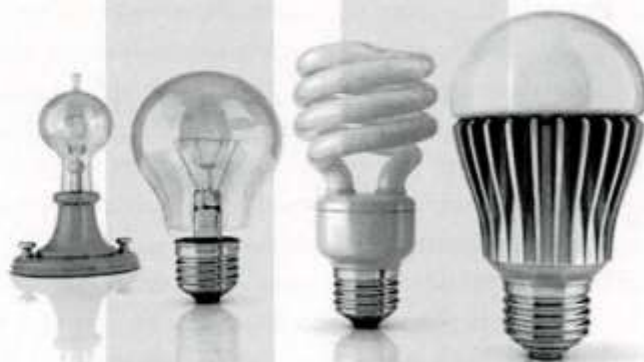
**AEROPHOTO
EELDE**

INFO@AEROPHOTOEELDE.NL
WWW.AEROPHOTOEELDE.NL
telefoon: 050 - 309 5551

SINDS 1911

Konings
TOTAALINSTALLATEURS

Rijksstraatweg 208 - 210 9752 BR Haren
☎ 050 5344735 Fax 050 5344138
www.koningstotaalinstallateurs.nl

DIGNO computers

Computers • Software • Reparaties • Netwerken

ICTWaarborg

Rijksstraatweg 132 • 9752 BL Haren • Tel.: 050-5349965 • info@digno.nl • www.digno.nl

Atelier "de Clou"

ATELIER VOOR BOUWKUNDE

Jaap Vrieling

Waterhuizerweg 31
9753 HP Haren
Tel: 050 - 85 00 080
Mob: 06 - 55125730
Email: info@declou.nl

GEBOEKT IN HAREN

Old Go en Geboekt in Haren

De site Geboekt in Haren heeft zich ontwikkeld als de toegangspoort tot de activiteiten van de Culturele Raad Haren. Lezingen en evenementen over literatuur, cultuur en wetenschap, concerten, exposities, film en podiumkunsten worden hier aangekondigd. Ook staat op de website een link naar de column die Eppo van Koldam tweewekelijks publi-

ceert op www.oldgo.nl.

Het bestuur heeft besloten om activiteiten van Old Go die ook voor niet-leden toegankelijk zijn aan te kondigen via Geboekt in Haren. Voor de leden van Old Go verandert er niets. Zo hebben we enige plaatsen die nog vrij waren op de boottocht aangeboden via Geboekt in Haren (zie de afbeelding hiernaast).

Als u steeds op de hoogte wilt blijven van alle vrij toegankelijke culturele activiteiten in Haren, kunt u zich abonneren op de nieuwsbrief van Geboekt in Haren (zie hoofdmenu onder contact).

Met Old Go het Paterswoldsem...

za 13 mei | Jachthaven Zu...

Info en aanmelden

BODEGRAVEN
KAASDORP AAN DE OUDE RIJN

**SPAAR VOOR
HISTORISCHE
BODEGRAAFSE
PLAATJES!**

*Verzamel
ze
allemaal!*

Bij elke € 10,- ontvangt
u een zakje stickers.
Het verzamelalbum is GRATIS
af te halen in onze winkels!

JUMBO
Langerak

Verzamel ze
allemaal!

Stickers in Haren

In september gaat het gebeuren. Dan kunt u ook in Haren stickers gaan spaar voor een historisch plakboek over Haren. In veel plaatsen is al zo'n stickerboek verschenen. Niet alleen in het verre Bodegraven (zie de afbeelding),

maar ook dichterbij huis in Zuidlaren, Eelde en Hoogezand-Sappemeer.

In de zomer van 2022 kreeg Old Go het verzoek mee te werken aan een stickerboek voor Haren. Daar moest het bestuur wel even over nadenken, want het maken van zo'n boek is een

Uit de Drentsche courant van 29-08-1828

Groningen, den 16 Augustus.

Men verneemt van het naburig dorp Haren, dat aldaar, in den nacht tussen den 19den en 20sten dezer, de Westersche Dijk op onderscheidene plaatsen is doorgebroken, nadat sedert eenige weken, zoowel bij nacht

als bij dag, de ingezetenen het hunne hebben toegebragt, om denzelven te behouden, maar de toevloed van water uit de naburige provincie Drenthe heeft eindelijk al hunne pogingen verijdeld. Door dit ongeval zijn honderden bunders haver- en hooiland, met het daarop staande topgras, overstroomd, welk laatste men om den aanhoudenden regen nog niet had kunnen maaijen. Ook de geheele win-

terbrand van Harens ingezetenen is hierdoor verloren gegaan, en de Baggelarijen in waterpoelen veranderd. De landbouwers van die gemeente zien zich nu ook grootendeels, en de arbeiders geheel van wintervoeder voor hun vee beroofd, waardoor de vooruitzichten voor den aanstaanden winter allertreurigst zijn, en de schade voor het algemeen eenige duizenden bedraagt.

Boottocht Paterswoldsemeer 13 mei 2023

Publicaties over Haren

In deze rubriek aandacht voor recent verschenen publicaties over Haren, Glimmen, Onnen en Noordlaren.

Talen naar Toen

Freerk Marten Ringnalda schreef in Harens Old Goud 2021-1 en 2021-2 een artikel over de Hervormde School aan de Oude Brinkweg in Haren. Beginnende dementie bij zijn vrouw Jessy liet hem zien hoe belangrijk het is het verleden te kunnen presenteren. Dat verleden werd steeds meer de leefwereld van Jessy. Na haar overlijden in augustus 2021 mondde deze aandacht voor het verleden uit in het schrijven van een boek over de eigen levenservaringen: *Talen van Toen*.

De hoofdstukken 5 en 6 van het boek gaan over de Harense periode (1947-1952). De familie Ringnalda woonde toen aan de Middelhorsterweg 22 (nu nummer 58). Ringnalda schrijft over zijn klasgenoten Kees Smit, Tobias van der Scheer en Henk van Dam en over een muziekclubje 'De Babyfriends', waarin Johan Petersen piano speelde. In een andere vermelding komen we Jan Wakker tegen als patrouilleleider van de padvinderij. Onder zijn aanvoering werd vlaggenroof gespeeld in de Appelbergen. Er was ruimte voor een opbloeiende liefde met buurmeisje Trijntje Foskea Zwarts, maar die vlam doofde al snel toen Trijntje naar Delf-

zijl verhuisde. Een volgende verliefdheid op de kweekschool in Groningen werd van hogerhand de kop in gedrukt. Het voorwerp van deze liefde, ene Kieke, was gereformeerd en dat ging natuurlijk niet samen met de hervormde Freerk.

Het boek 'Talen van Toen' is opgenomen in de bibliotheek van Old Go.

De Dorpskerk, een huis voor God en voor de mensen

Rudolf P. Oosterdijk, tot voor kort predikant in de dorpskerk te Haren schreef een boek over 'de geschiedenis van de Harener Dorpskerk in relatie tot de gemeenschap', zoals de ondertitel van het boek vermeldt. Het aardige is dat de lezing over 'feestvieren in de kerk', die Oosterdijk in 2019 hield in het kader van de Open Monumentendag mede als basis heeft gediend voor het boek.

In het boek wordt nauwkeurig de bouwhistorie van de kerk beschreven in relatie tot het gebruik van het gebouw voor de kerkelijke eredienst. De gebruiken tijdens deze eredienst ontwikkelden zich in de loop van de afgelopen 800 jaar en die ontwikkelingen hebben in het gebouw hun sporen nagelaten. De reformatie bracht eind 16^e eeuw andere gebruiken met zich mee dan in de katholieke periode daarvoor. Toch laat de auteur zien dat die overgang in Noord-Nederland veel minder scherp was dan de vooral op

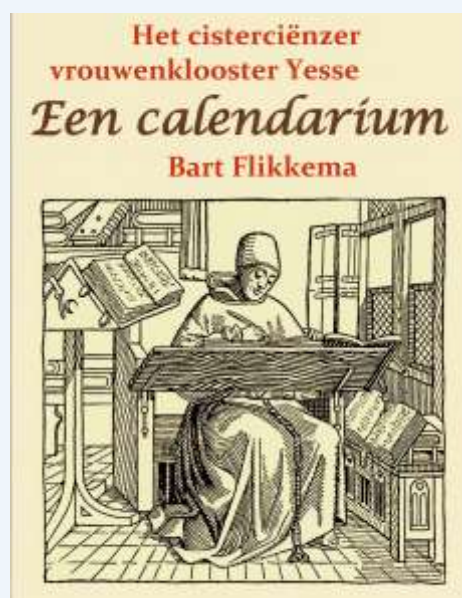

'Hollandse' bronnen gebaseerde geschiedschrijving ons voorspiegelt. Recent ontving Old Go de vraag waar toch die vreemde nisjes voor zijn in de noordmuur van de kerk. Een proef op de som voor het boek van Oosterdijk en inderdaad het antwoord staat er in. Volgens Oosterdijk is zo'n nisje een zogenaamde 'dodenlichtnis'. In de Middeleeuwen werd hierin een licht geplaatst om boze geesten van het kerkhof te verjagen. Gelukkig stond bij deze uitleg ook een duidelijke foto. Er staan veel en mooie foto's in het boek, maar soms was een foto wat dichterbij op de huid van de tekst wenselijk geweest.

Het boek is verkrijgbaar bij Boomker Boeken en is opgenomen in de bibliotheek van Old Go.

Het cisterciënzer vrouwenklooster Yesse, Een calendarium

Bart Flikkema voegde twee delen toe aan de reeks Esser miniatuurtjes. In

het calendarium geeft hij een overzicht in chronologische volgorde van alle vermeldingen over het klooster Yesse. Daarbij vermeldt hij telkens ook de bron in de literatuur, waarin deze vermelding te vinden is. Zo kunnen we bijvoorbeeld lezen, dat de abdis Hille Coenders van Yesse in 1561 een groot zwijn schenkt aan het klooster Selwerd. Een vermelding die ons wat leert over de agrarische activiteiten van het klooster. Als bron voor deze vermelding wordt vervolgens verwezen naar: Benders, J. (2011) *Een economische geschiedenis van Groningen, Stad en Lande, 1200-1575*, Assen. Op deze wijze is veel informatie over het klooster Yesse op een overzichtelijke en toegankelijke wijze samen gebracht.

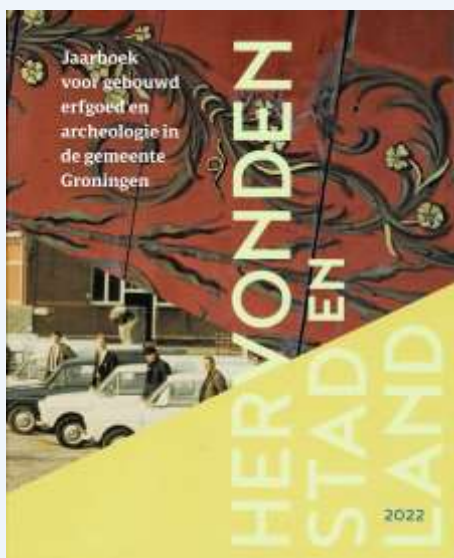
De canon van klooster Yesse

In dit boekje beschrijft Bart Flikkema in 14 hoofdstukken de wederwaardigheden en ijkpunten van het klooster. Een overzicht dat de lezer in staat stelt om snel kennis te nemen van de historie van het klooster en de positie in het maatschappelijk leven. Het verhaal eindigt met de hedendaagse activiteiten van de Stichting Bezoekerscentrum klooster Yesse en de recente archeologische opgravingen.

De Esser miniatuurtjes zijn verkrijgbaar bij het Bezoekerscentrum klooster Yesse.

Onneresch in verandering, boeren in cultuurhistorisch erfgoed

Net als in 2021 heeft Ingrid Schenk een artikel geschreven in het jaarboek 'Hervonden Stad en Land'. Deze keer over de historie van de es te Onnen. In dit artikel komen ook vier betrokkenen bij dit interessante gebied aan het woord: Berend Eisses, Wim Harms, Jannie Steenberg-Eisses en Kees Vlaar. Een groot deel van de es is nu eigendom van 'Land van Ons' en Berend Steenberg, de zoon van Jannie, pacht deze grond.

Aan de hand van veel kaarten wordt de duizenden jaar oude geschiedenis van de es op een duidelijke manier beschreven. De es werd al in de vroege middeleeuwen gebruikt als landbouwgrond. Daarbij werd de es door plaggenbemesting van de naastgelegen woeste grond steeds een stukje groter. De rafelrand die daardoor ontstond langs de woest grond (nu de Appelbergen) is nog steeds goed te zien. Maar waarom grazen op de Onneres nu koeien en is er geen landbouwgrond meer? Het antwoord vinden we ook in het artikel. Op de es is op grote schaal zand afgegraven ten behoeve van de aanleg van stadswijken in Groningen, daardoor is het gebied alleen nog maar geschikt als grasland. Desondanks is de es landenschappelijk ook nu nog de moeite waard en dat laat Ingrid Schenk in haar artikel duidelijk zien.

Leden van Old Go kunnen een scan

van het artikel aanvragen via info@oldgo.nl.

De twee levens van Erna de Jonge (1907-1965)

In een aantal van zijn columns (zie www.oldgo.nl) heeft Eppo van Koldam beschreven hoe een aantal Joodse inwoners van Haren er in slaagde door onder te duiken de oorlog te overleven. Zo schreef hij over de familie Van Blankenstein en Clara van Essen – van der Rijn. Zijn onderzoek naar de laatste persoon in deze rij, Erna de Jonge, leverde zoveel informatie op, dat hij over haar niet alleen een column schreef, maar ook een uitgebreid artikel in het tijdschrift Stad & Lande 2023 nr. 1. Ook hield hij op 7 maart jl. in Westerholm een lezing over zijn onderzoek.

Erna de Jonge groeide op in de Duitse plaats Weener. Daar werd in 1933 haar vader vermoord door een andere Joodse inwoner. In 1940 kwam Erna in Haren terecht. Vervolgens dook ze onder bij de familie Hahn in Tynaarlo. Na de oorlog werd ze 'dame de maison' bij de gebroeders Hesse in Ter Apel. Tenslotte emigreerde ze in 1947 naar Amerika. In zijn artikel beschrijft Van Koldam hoe hij er uiteindelijk in slaagde de beschikbare informatie aan elkaar te koppelen.

Leden van Old Go kunnen een scan van het artikel aanvragen via info@oldgo.nl.

Nogmaals Jan Popkes van der Zee

In de vorige aflevering van Harens Old Goud verzochten we namens mevrouw Sietske-An Oost-Smink om informatie over haar jong overleden oudoom, de kunstschilder Jan Popkes van der Zee die van 1932 tot 1954 aan de Rui-gelaan in Haren woonde. Die oproep bleef niet onbeantwoord. We kregen veel reacties, vaak vergezeld van afbeeldingen van door Jan Popkes van der Zee gemaakte schilderijen en tekeningen. Alle aanleiding om nog een keer uitvoerig op deze schilder terug te komen. Niet omdat zijn werken nu tot de grootste schilderkunst worden gerekend, maar wel omdat ze in veel gevallen herkenbare situaties in Haren, Onnen en Noordlaren voorstellen.

Door Eppo van Koldam

Achterste Middelhorst

Zoals in de vorige aflevering vermeld, woonde Jan Popkes van der Zee (ik noem hem verder Jan van der Zee) vanaf 1932 met zijn vrouw Nel en dochter Leni (geboren 1930) op het adres Ruigelaan 3. In 1939 werd hier zoon Jan Popke geboren. De Ruigelaan lag in die jaren nog ver buiten het dorp. Aan het einde van de Oude Middelhorst stonden een paar woningen/boerderijen. Een aantal staat er nu nog. Andere zijn afgebroken ten behoeve van de realisering van woningbouw. Op het onderstaande kaartje heb ik de belangrijkste woningen/boerderijen voor dit verhaal aangegeven. Daarbij heb ik de huisnummering van het adresboek 1966 aangehouden (zie de toelichting onder het kaartje). Vooral tijdens de oorlog waren de mensen sterk op elkaar aangewezen. Zo kwam de familie Van der Zee regelmatig melk halen bij de familie Berends (nr. 34) en soms ook bij de familie Ubels (nr. 36). In ruil daarvoor deed Jan van der Zee schilderijtjes cadeau. Hoe

Kaartje huidige situatie Achterste Middelhorst met in paars de afgebroken woningen/boerderijen van de families Tuinman (nr. 28), Ebels/Velthuis (nr. 30) en Horn (nr. 63) en in rood de nog bestaande panden van Ezinga/Ridderbos/Enting/A. Berends (nr. 32; nu nr. 44), J. Berends (nr. 34; nu nr. 48), Smeenk/Ubels (nr. 36; nu Oude Borg 6 en 8) en Van der Zee (Ruigelaan 3).

Jan van der Zee gaf bij een huwelijk vaak een schilderij als geschenk. Dit schilderij van de eendenkooi bij de Middelhorst was het huwelijkscadeau voor Henk Sluurman.

ver de Achterste Middelhorst buiten het dorp lag, bleek bij de bevrijding. Er werd toen feestversiering aangebracht. Die versiering stopte bij de Mellenssteeg. Jan van der Zee maakte toen een bord met daarop een boer en een koe en de tekst "Hier stopt het mensdom". Dat bord werd op de Oude Middelhorst geplaatst bij de Mellenssteeg. Dit tot woede van tijdelijk burgemeester Dalen-oord. Het bord moest weg. De boze Middelhorsters plaatsten het toen op particulier terrein. Daar kon de burgemeester niets tegen doen.

Veel reacties

De afgelopen maanden heb ik met een groot aantal mensen gesproken over Jan van der Zee en heb ik ook foto's van veel schilderijen toegestuurd gekregen of mogen maken. De eerste die reageerde was Henk Sluurman. Hij was goed bevriend met Leni van der Zee en is ook wel eens op het Zuidlaardermeer wezen zeilen met Jan van der Zee.

Het meeste contact had de familie Van der Zee met de familie Jan Berends (nr. 34). Dochter Hennie Brilman-Berends belde mij vanuit Joure. Zij was een hartsvriendin van Leni van der Zee. In de vorige aflevering gaf ik al aan,

Foto 25-jarig jubileum van Jan Popkes van der Zee bij de fa Hoitsema met links naast hem dochter Leni en rechts zijn vrouw Els. Naast Els staat Hennie Berends.

dat zoon Jan Popke begin 1950 omkwam bij een ongeluk. Toen hij begraven werd was Leni ziek en ze kon niet mee naar de begrafenis. Hennie is toen bij haar gebleven aan de Ruigelaan. De bijzondere relatie van Hennie met de familie Van der Zee blijkt ook uit een foto gemaakt ter gelegenheid van de viering van het 25-jarig dienstverband van Jan van der Zee bij de drukkerij Hoitsema. Hennie staat ook op deze foto. Een andere vriendin was Gelske de Groot. Zij woonde tegenover Hennie (nr 65).

Het overlijden van Jan Popke was ook voor zijn klasgenoten en vrienden een ingrijpende gebeurtenis. Pieter Bruiniers kan het zich nog goed herinneren. Ook dat hij als 11-jarige met de klas naar de begrafenis is geweest. Het muziekkorps Apollo speelde bij het graf. Hij herinnert zich Jan Popke als een zeer ondernemend ventje. Samen met Jan Popke zat Pieter Bruiniers op de Tuindorpschool. Hij kwam ook wel bij de familie thuis aan de Ruigelaan. Een foto van een schilderij van de Tuindorpschool ontving ik al twee jaar geleden van Menne Glas met de aanbeveling hem eens te gebruiken bij een artikel. Dat stond nog op mijn To-dolijst. Maar ik had me niet gerealiseerd dat Jan van der Zee de maker was. Nu staat de afbeelding van het schilderij—met dank aan Menne—op de voorpagina van dit blad.

Een bijzonder contact had ik met Johan van Dalen. Hij heeft met zijn ouders kort naast de familie Van der Zee aan de Ruigelaan gewoond. Vervolgens is de familie vertrokken naar Amsterdam. Daar overleed zijn vader Egbert (Ep) van Dalen al in 1958. Johan associeert de schilderijen van Jan van der Zee met de leefwereld van zijn vader in Haren en Onnen en hij wil ze daarom terugbrengen naar Haren. Hij bezit inmiddels een grote verzameling schilderijen en tekeningen van Van der Zee en daarvan heb ik foto's mogen maken.

Twee paarden van Egbert van Dalen nabij de Ruigelaan. Speciaal geschilderd voor de eigenaar door Jan van der Zee.

De begraafplaats

Bijna alle personen die ik gesproken heb, hadden wel eens de graven van Jan van der Zee en zijn zoontje bezocht. Even was er verwarring of ze beide wel op de Eshof aan de Rijksstraatweg begraven waren. Dat is echter wel het geval. Hun graven liggen niet naast elkaar, maar wel dicht bij elkaar. Op de steen van Jan van der Zee is ruimte gelaten voor zijn vrouw Els. Zij is echter in Amsterdam overleden en is niet in Haren begraven. Dat geldt ook voor dochter Leni. Zij overleed in Amsterdam op 8 november 1964. Zij was toen 34 jaar en werkte in Amsterdam als coupeuse en modeontwerpster.

Schilderijen Achterste Middelhorst

Jan van der Zee maakte diverse schilderijen van situaties aan de Achterste Middelhorst. Zoals ik boven al aangaf soms ook bedoeld als geschenk bij een huwelijk of als tegenprestatie voor het ontvangen van melk en dergelijke. Voor de vermelde huisnummers en de bijbehorende toelichting verwijs ik naar het bovenstaande kaartje.

Oude Middelhorst richting dorp. Links nr. 63 (familie Horn) en rechts nr. 28 (familie Tuinman). Uit bezit van Jan Berends (opgegroeid op nr. 32 en tantezegger van Hennie Brilman-Berends).

Waarschijnlijk Oude Middelhorst vanaf de Mellenssteeg naar het oosten. Links is dan nr. 28 (familie Tuinman), daarnaast nr. 32 (familie A. Berends) en rechts nr. 63 (familie Horn). Uit bezit Johan van Dalen.

Tekeningen Noordlaren

Van Noordlaren is een aantal pentekeningen bewaard gebleven.

Kerkstraat te Noordlaren met op de achtergrond de Bartholomeuskerk. Bezit Johan van Dalen.

Zicht vanaf de Achter de Hoven naar de Lageweg met drie boerderijen aan De Steeg. Rechts Lageweg 39 en links daarachter De Steeg 2 en 4. Op het lege terrein op de voorgrond staan nu de woningen aan het Hovenpad. Bezit Johan van Dalen.

www.oldgo.nl
een schatkamer vol
historische informatie

Tekeningen Onnen

Ook van Onnen een aantal pentekeningen en mogelijk een schilderij.

Boerlandspad in Onnen. Bezit Johan van Dalen.

Drift in Onnen. Bezit Johan van Dalen.

Bij een gezamenlijke bestudering met Henk Sluurman deed deze de suggestie, dat dit een boerderij aan het Felland in Onnen zou kunnen zijn. Het schilderij is in bezit van de schoonzus van Hennie Brillman-Berends.

Boerderijtje Kerklaan

Dit boerderijtje stond aan de Kerklaan nabij de aansluiting van de Oosterweg. Het is afgebroken ten behoeve van de bouw van dienstwoningen voor Beatrixoord. Het schilderij is gemaakt voor Grietje Ubels-Smeenck, de pleegmoeder van Henk Sluurman, en is nu in bezit van Jan Derk Sluurman.

Vraagtekens en overzicht

Van een aantal schilderijen en tekeningen is niet bekend welke locatie is afgebeeld. Het volledige overzicht van alle bekende werken van Jan van der Zee staat inmiddels op www.oldgo.nl. Als u wel kunt aangeven wat is afgebeeld horen we dat uiteraard graag.

Het onderstaande schilderij is zo'n vraagteken. Het is in bezit van Johan van Dalen en geeft een winkel weer van M. Witkop. Die naam staat boven de ingang. Als je de foto sterk uitvergroot is zelfs een tekst te lezen op het witte vlak links in het ingangsportaal: 'Chocolade en Suikerverk'. Nu was er in Haren aan de Middelhorsterweg (huidig nummer 65) een bakkerij M. Witkop. Bingo, was de eerste gedachte. Nadere bestudering bracht echter de ontgoocheling. Het pand Middelhorsterweg 65/67 is gebouwd in 1925 en ziet er heel anders uit. Maar waar is dit pand dan wel? En waarom heeft Van der Zee het geschilderd? Of heeft hij deze keer zijn fantasie de vrije loop gelaten? Wie het weet mag het zeggen.

Verhaal bij een foto

Het wil nog niet erg lukken om reacties te krijgen op een foto. In het blad De Zeven Brinken van de historische vereniging Zuidlaren is deze rubriek een groot succes. Klimt men in Zuidlaren sneller in de pen dan in Haren? We dachten met de onderstaande foto in het vorige nummer van Harens Old Goud wel reacties te krijgen uit Noordlaren. Helaas, die kwamen niet.

Maar we blijven het proberen. Deze keer een foto van een groot aantal supporters van het Nederlands elftal. Ze staan volledig uitgedost op het station klaar voor vertrek. Op de voorste

rij zien we onder andere Fijke Liemburg en Gert Bruns. Waar ging de reis naar toe en wat hebben ze beleefd? We horen uw reacties graag via redactie@oldgo.nl.

Old Go organiseert jaarlijks de Open Monumentendag in de (voormalige) gemeente Haren. Dit jaar is er voor

gekozen de activiteiten te concentreren op één locatie. Gekozen is voor Noordlaren. Dit onder het motto 'kom naar Noordlaren, daar is van alles te doen!'.

We starten zaterdag 9 september om 11.00 uur en op zondag 10 september om 13.00 uur. Op beide dagen eindigen we om 17.00 uur.

Uiteraard zijn we nog druk bezig met de uitwerking van het programma. We kunnen al vast de volgende onderdelen melden:

- Lezing Henny Groenendijk;
- Foto expositie in de Hoeksteen;
- Informatiemarkt in de Hoeksteen;
- Excursies door het dorp onder leiding van Henk Abbring;
- Rondwandelingen met vertellingen

door Harmannus de Groot (veldwachter in Haren van 1849 tot 1875), die daarvoor speciaal uit hemelse sferen neerdaalt;

- Tochten per koets over de Noordlaarder es met toelichting door Ingrid Schenk;
- Activiteiten Muziek in Noordlaren in de kerk;
- Bezichtiging kerk en molen De Korenschoof;
- Informatieboekje met vermelding van alle monumenten in Noordlaren;
- Leuke verrassingen.

Nadere info volgt in een nieuwsbrief

Logo en vereniging

Binnen het bestuur is diverse keren gesproken over communicatie. Hoe willen we ons (nog) beter presenteren

naar onze omgeving? Conclusie was dat we dan in ieder geval moeten beschikken over een herkenbaar logo en een duidelijke naam.

Met de naam Old Go is niets mis. Go geeft precies het gebied aan waarvoor we als vereniging actief zijn (het hoge deel van het voormalige Gorecht). En Old duidt op de historie. Het nadeel dat nieuwelingen de naam op zijn Engels uitspreken als "Old Ko" nemen we voor lief. Wat wel steeds verwar-

ring gaf was de benaming 'kring'. Wat is dat een kring? Hoe kom je daarbij? Moet je daarvoor gevraagd worden? De term 'vereniging' is veel duidelijker en zo willen we ons dan ook gaan presenteren.

En dan het logo! Heel wat ontwerpen zijn voorbij gekomen. Gekozen is voor het ontwerp dat u ziet afgebeeld. Dit logo zullen we vanaf nu gaan voeren bij onze externe communicatie.

Snelweg en randwegen

De verkeersafwikkeling in Haren en Glimmen is al bijna een eeuw een punt van discussie. In dit artikel aandacht voor een aantal in het verleden gedane voorstellen.

Door Eppo van Koldam

Pleidooi 1937

Op 22 januari 1937 komt een aantal inwoners bijeen in café Bolhuis te Harenermolen. Wat hen samenbrengt zijn de problemen met het verkeer op de Rijksstraatweg. De weg wordt als onveilig ervaren en de verwachting van de inwoners is “dat het snelverkeer in al zijn geledingen in de naaste toekomst sterk zal toenemen”. Tijdens de bijeenkomst wordt een motie aangenomen waarin het gemeentebestuur wordt verzocht zich in verbinding te stellen met de bevoegde autoriteiten, “opdat zo spoedig mogelijk verkregen wordt een autobaan voor doorgaand verkeer Groningen — naar het Zuiden ten westen van de Rijksstraatweg, waarna als dit project is ontworpen, noodzakelijke verbeteringen in den bestaanden Rijksstraatweg kunnen worden aangebracht, met het behoud van het aspect en het bijzonder karakter van dien weg”. Burgemeester en Wethouders stellen vervolgens aan de gemeenteraad voor de motie door te sturen aan de Minister van Waterstaat. En toen werd het stil.

Plan 1953

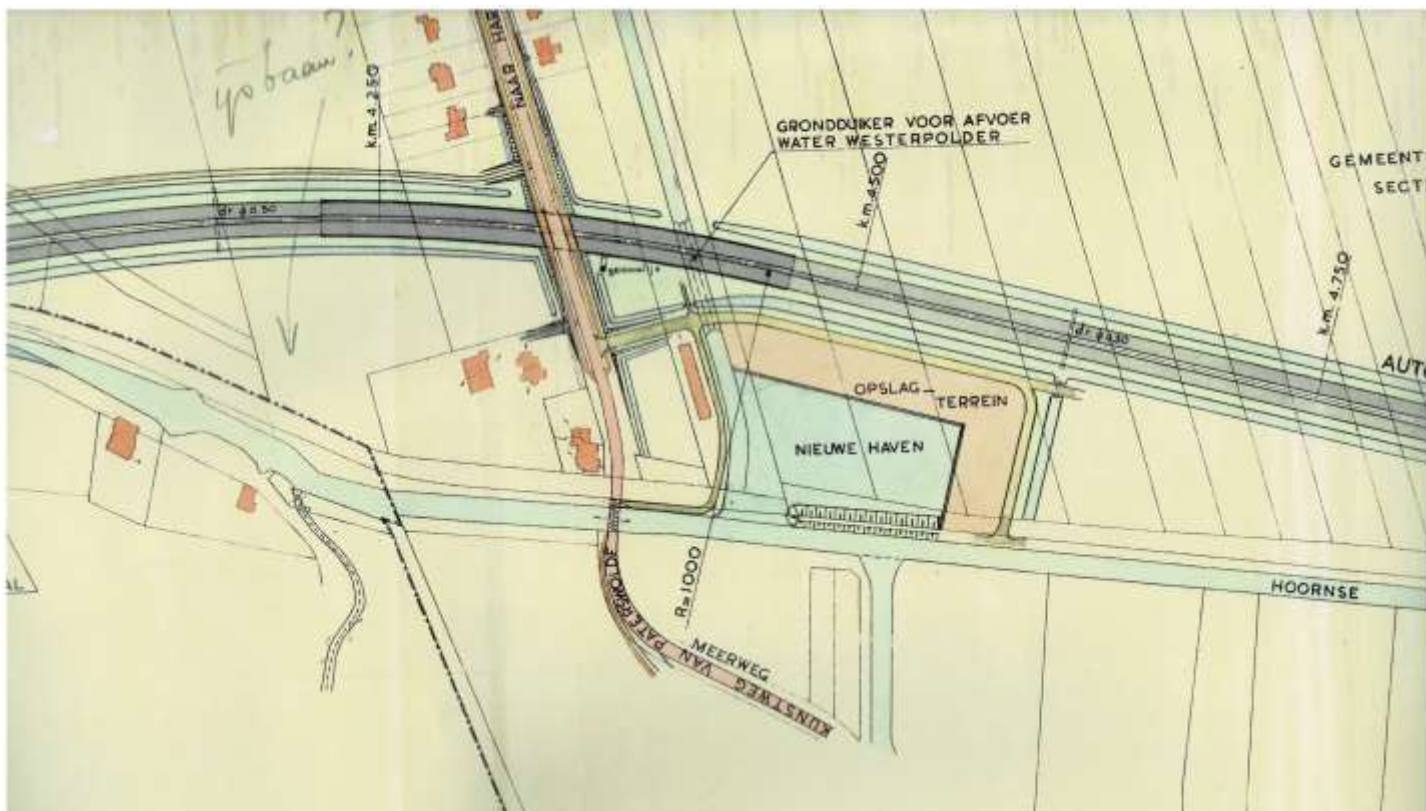
Pas in 1953 komt Rijkswaterstaat met een plan voor een weg van Groningen naar het Zuiden. Het accent ligt daarbij — overeenkomstig de motie van 1937 — op het ontlasten van de Rijksstraatweg in de dorpen Haren en Glimmen van doorgaand verkeer. Het plan (zie de onderstaande

tekening) voorziet dan ook niet in een aansluiting van het dorp Haren op de nieuwe weg. Wel is nabij Sassenheien een aansluiting voorzien op een aan te leggen weg naar Waterhuizen (de huidige Dr. Ebelsweg).

De Meerweg zal in dit plan onder de nieuwe weg worden doorgeleid en blijft dus de verbindingsweg tussen Haren en Paterswolde. Door de nieuwe weg zal het Harener vaartje worden afgesneden van het Noord-Willemskanaal, daarom voorziet het plan in de aanleg van een nieuwe haven met bijbehorend opslagterrein. Van het verbreden van het Noord-Willemskanaal (op de kaart aangeduid als Hoornsediep) is nog geen sprake. De woningen aan het kanaal (zie de bijdrage van Maria Staal op pag. 4) kunnen in dit plan dus gewoon blijven staan. Met potlood heeft iemand op de tekening nog de locatie van een mogelijke ijsbaan aangegeven. Die baan is echter niet hier gekomen, maar bij het Scharlakenbos (en inmiddels vervangen door sportvelden).

Plan 1961

Het plan van 1953 komt niet tot uitvoering. Intussen neemt het autoverkeer toe, terwijl het belang van de scheepvaart sterk terugloopt. Bovendien krijgt Haren steeds meer inwoners en die inwoners krijgen ook steeds meer auto's. De wens ontstaat daarom dat Haren ook een aansluiting krijgt op de nieuw aan te leggen snelweg. Een in 1961 gepresenteerd plan (zie tekening op de volgende pagina) voorziet daarin. Er zijn nu aansluitingen van de snelweg voorzien op de Meerweg. De in 1953 geplande nieuwe Harener haven is uit het plan geschrapt.

Wel is naast het kanaal een opslagterrein voorzien voor de dienst gemeentewerken.

Eindelijk realisatie

Ook het plan van 1961 redt het niet. Het vormt echter wel de aanzet voor een plan dat enige jaren later wel tot uitvoering komt. Intussen is het autoverkeer nog meer toegenomen en de verkeerskundige bureaus buitelen over elkaar heen met het lanceren van plannen om er

toch vooral voor te zorgen, dat de autobestuurder snel en zonder zorgen van A naar B kan rijden. In Groningen wordt de snelweg via het Emmaviaduct als vierbaansweg de stad ingeleid. Vervolgens zal de weg rechtdoor worden getrokken verder naar het noorden. Een deel van de binnenstad en de Hortusbuurt moeten daarvoor wijken.

Ook voor Haren zijn ambitieuze plannen van de tekentafel gekomen. Om verkeer snel naar de snelweg te leiden zijn randwegen voorzien. De noordelijke zal vanaf de snelweg aansluiten op de Rijksweg ter hoogte van Huize De Wolf. De zuidelijk zal langs de nieuwe wijk Maarwold via Sassenhein aansluiten op de Dr. Ebelsweg. Maar dat is nog niet voldoende. Ook de verkeersstroom vanuit Eelde-Paterswolde moet in goede banen worden geleid. Daarom moet een nieuwe weg worden aangelegd op het tracé van de te dempen Schipsloot. Die nieuwe weg kan dan in Paterswolde rechtdoor lopen richting Peize en daar aansluiten op de weg naar Roden. Voor deze nieuwe weg zal een tweede brug over het Noord-Willemskanaal worden gelegd. Via een tunnel kan de weg dan doorlopen richting Haren om daar aan te sluiten op het tracé van een verlengde Emmalaan. In deze plannen blijft de Meerweg bestaan als secundaire ontsluitingsweg met de bestaande brug en een aparte tunnel onder de nieuwe snelweg.

Wat resteerde

Geld voor alle gepresenteerde plannen is er (nog) niet. Wel wordt de snelweg aangelegd. Daarbij wordt wel een tunnel aangelegd voor de nieuwe weg naar Paterswolde, maar er wordt niet voorzien in een aparte tunnel voor de Meerweg. Intussen raakte het momentum voor het maar lukraak aanleggen van wegen voorbij. In de stad Groningen pleegden Max van den Berg en zijn volgelingen een 'staatsgreep' om de bakens te verzetten. In plaats van ruim baan voor de auto werd de auto uit de stad geweerd door de invoering van het aanvankelijk verfoeide, maar later toch wel breed geaccepteerde verkeerscirculatieplan.

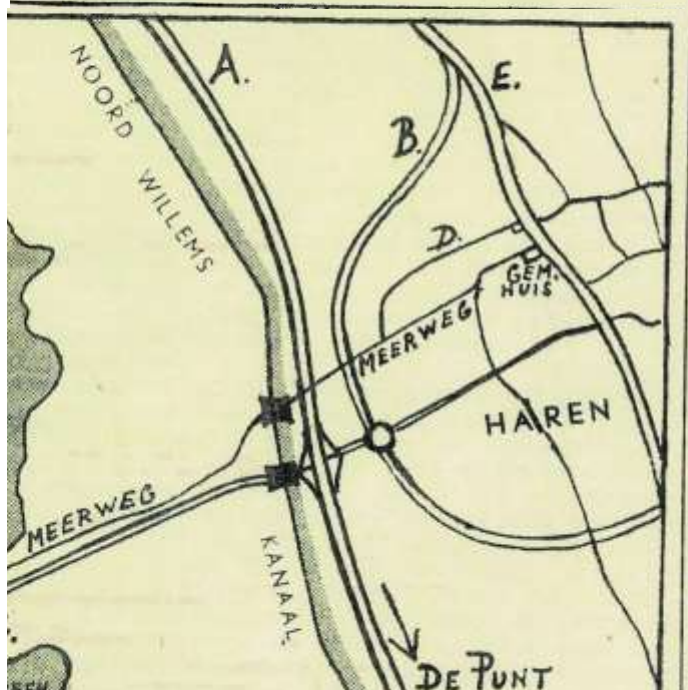
In Haren ging het allemaal wat minder heftig. Wel verdwenen ook hier — mede door de inzet van actiegroepen — de plannen voor de aanleg van de randwegen geleidelijk in de prullenbak. Daar waar in Groningen het Emmaviaduct een herkenbaar overblijfsel is van de oude plannen, is dat in Haren de vreemde slinger bij de A28 in de Meerweg. Aandenken aan een nieuwe brug die er nooit kwam en een Schipsloot die niet werd gedempt. Het slachtoffer van het schrappen van de plannen voor de randwegen werd de Emmalaan. Van de toezegging van directeur gemeentewerken Riëks Bos aan de bewoners "straks kunt u weer badminton spelen op straat" kwam niets terecht. Later is dat een beetje goed gemaakt met de slinger in de Emmalaan bij de Nesciolaan en nog weer later door de aanleg van de nieuwe weg vanaf de Emmalaan naar de Vondellaan bij het transferium.

Verbinding Groningen-De Punt in 1967 gereed

Verkeersproblemen in Haren worden opgelost met voltooiing rijksweg 31

(Van een onzer verslaggevers)

Ja, ja ..., nee nog even wachten op die brommer, nu? ... Nee, dat lukt niet, maar daar na die bus dan. Mis, want van rechts komt nog een vrachtwagen. Als die nu opschiet dan ... Zo staat menig automobilist in tweestrijd wanneer hij in Haren van de Meerweg (uit de richting Paterswolde) komend de Rijksweg wil oprijden. Het verkeer wordt daar elke maand frequenter en om deze rijksweg op te rijden in de richting Groningen, moet er zowel van links als van rechts geen snelverkeer komen en van links (over het rijwielpad) ook geen rijwiel of brommer, want ook die hebben daar voorrang. Vooral op de spitsuren en op zondagmiddagen kan het gebeuren dat zich een file vormt die vele minuten moet wachten om een „sprong” te kunnen en te durven wagen.

Advertenties uit het Harener Weekblad

NIEUWBOUW TORENLAAN HAREN

Bovenstaande prachtige woningen zullen gebouwd worden aan de Torenlaan, dus in 't Centrum

Lage prijzen en gemakkelijke betalingsvoorwaarden

Storting plm. 2 of 3 duizend gulden

Wilt U ook in 19 jaar een vrij huis en onbezwaard hebben?

Inlichtingen daarover verstrekt U

Makelaarskantoor van der Zwaag & Co.

Stationstraat 4, Groningen, Telefoon 21671

7 extra koopjes

Werkemmer

mooi glad gegalv.
28 cm 2.85

3 pansponzen

1 doos staalwol
met zeep
1 reuzen bus
schuurpoeder
samen 75 ct

Steelpannen

aluminium
gegar. kwal.
flinke maat 0.85
met deksel 1.55

Lola

afwasborstels
met steel
klein 25 ct
groot 35 ct

Dweil, normale

grote, prima 0.89

Bezem, prima

Columbo 1.15

Kleerhangers

glad beukenhout
zonder dwarslat 18 ct
met dwarslat 20 ct

Barlinckhoff

SPECIAAL HUISHOUDELIJKE ART.
Rijksstraatweg 132

VOOR HUISBRAND
EN INDUSTRIE
VLOTTE LEVERING

Jan Eitens

Kr. Elleboog 54, Tel. 44830

Is Uw gewicht juist?

Controleer steeds
op onze nieuwe

Personen-weegschaal

Drogisterij

„Centraal”

Kerkstraat 10

KIJK MAAR

Geldig tot en met 21 Nov.

Cacao, iets goeds 200 gram 69 ct
Geldschipkoekje 250 gr. 45 ct
(theekransjes)

Kleutertaai 250 gr. 39 ct
Speculaas 250 gr. 39 ct
Speculaas heerlijk gekr. 250 gr. 49 ct
Speculaas vol amandel 250 gr. 65 ct
Faamperment + vlaggeplaatjes 17 ct
Panomobonbons 100 gr. 40 ct
Chocolade beestjes 100 gr. 45 ct
Suikerbeestjes 200 gr. 39 ct
Fondant borstplaatjes 200 gr. 39 ct
Kruidkaas per 200 gr. 49 ct
Rode bessensap per fles 31 ct
Griesmeel per 500 gr. 32 ct
Quaker oats (haverhout) pak 52 ct
H.O. haverhout pak 54 ct
Gelderse rookworst per stuk 69 ct
Gebraden gehakt 200 gr. 69 ct
Soepgroenten 2 blikjes 39 ct
Boterhamkorrels
(als chocolade) 200 gr. 37 ct
Cultura per fles 195 ct
Rode pruimenjam per pot 47 ct

Let op het volgende Geldschipnummer

DE CENTRA-KRUIDENIERS

Fa. J. JAGER, Noordlaren 107a,
Tel. 483

G. H. MAASSEN, Rijksstr.weg 193
Tel. 44425

H. VAN DER LAAN, Tuindorp 53
Tel. 44507

WED. J. FLIKKEMA, Molenk st 8,
Tel. 45059

MAAR IK GA NAAR „CENTRA”, DA'S VAST

Extra voordeeltjes

250 gram gemengde koekjes 55 ct
150 gram snoepjes 25 ct
350 gram vijen 25 ct
300 gram vermicelli 25 ct
500 gram mooie gort 38 ct
1 blik gehakt 25 ct
2 pak waspoeder 25 ct
1 pak Sneeuw wit snelwerkend tegen
inlevering van de bon uit Uw dag-
blad van 8 Jan. van 37 voor 19 ct

Altijd Wakker, Altijd Voordeliger

Rijksstraatweg 226 - Telefoon 44313

FAMILIEDRUKWERK

Drukkerij H. Knoop - Hortuslaan

Brood als daagelijks voedsel is gewoon
Maar Prins z'n brood spant toch de kroon
Omdat het langer vers blijft
Ook in 1952

PRINS TEL. 44482
BAKKERIJ Kerkstraat

Prins' brood, Vors'lijk brood

Voor een **Radio** Philips, Erres of Fridor
Stofzuiger Hoover, Erres,
Holland Electro, Rulon, Excelsior,
Ritsema

Wasmachine
of Wringer

Hoover, A.E.G., Erres
Electr. kachelte, strijkijzer, theelicht, Infra-
phil, kamerlamp schemerlamp enz.

Kerkstraat 7 Tel. 44927

Grote voorraad, grote keus
Ook verhuur van de Hoover-wasmachine enz.

Rijwielantaarns, rijwielbanden, alle maten, ook voor sport- of kinderrijwielen, tassen voor de fiets of voor school
Agentschap Fongers-rijwielen en onderdelen
OOSTMEIJER'S SPECIAALZAAK RIJWIELEN, Rijksstraatweg 116, Tel. 44312, bondszaak A.N.W.B.

- *Onderhoud*
- *Reparatie*
- *Advies*
- *Verkoop*
- *Alle grote merken*
- *Gratis halen en brengen*
- *Al meer dan 75 jaar*

De Gazonmaaier Haren

Uw specialist in gazon-, zit- en robotmaaiers!

050-5345120 www.gazonmaaier.nl

Mokken LAMINEREN CANVAS
PRINT AFWERKING *Kleding*
 STANSEN **DRUK** SIGN
Ontwerp GEBOORTE
BANNERS HUWELIJK
 INBINDEN

GVA

PRINT • DRUK • SIGN

G. VAN ARK | HAREN

KERKSTRAAT 32, HAREN | 050 - 534 74 47 | INFO@DRUKKERIJVANARK.NL